

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

MUSSOLINIJEV GEST

U dva posljednja broja našega lista najavljeni smo jedan događaj u jugoslovensko-talijanskim odnosima. Prema nekim aluzijama rimskog »Giornale d'Italia« i pariške štampe moglo se je zaključiti, da će Mussolini učiniti nešto u tom pravcu. »Giornale d'Italia« pisao je o nekoj manifestaciji, a agencija Havas je javljala o nekom gestu, koji bi imao Mussolini da učini. Mi smo se osvrnuli u prethodnom broju »Istre« uvodnikom »Očekuje se gest Mussolinija« na te glasove i rekli smo što o tome mislimo. Sad je gest učinjen. Ne bismo imali mnogo da kažemo poslije onoga što smo već ranije kazali o fašističkoj vanjskoj politici, s naročitim obzirom na talijansko-jugoslovenske odnose. U tom pogledu važe one iste konstatacije, bazirane na doktrini i logici fašizma. Ali red je da se osvrnemo ipak na ono što se dogodilo.

Treba svakako konstatovati, da je do ovog momenta u jugoslovensko-talijanskim odnosima došlo na inicijativu iz Rima, da je Mussolini zamislio i naredio izjavu poslanika Viole

Ako se odbiju sve rezerve o iskrenosti Mussolinijevih namjera, onda je od najvećeg značenja to upravo, da Mussolini u Beogradu nudi Jugoslaviji prijateljstvo, a da nije obratno. Znači, da je Jugoslavija u privilegovanom položaju onoga, koji se nudi i od kojega se želi neka pomoć. Kad se ne bi radilo o fašističkoj onda bi se na temelju toga moglo zaključiti, da se je onaj koji nudi prijateljstvo (u ovom slučaju Mussolini) odrekao naprijateljstva i svega onoga što je bilo u vezi s tim neprijateljstvom.

Ali i u ovom slučaju, kad se eventualno pomišlja da ponuda nije sasvim iskrena, nije gotovo moguće i nije oportuno takvu ponudu odbiti. To isključuju i diplomatski obziri, a i obziri najelementarnijih pravila dobrog ponašanja. Beogradska »Politika« dobro kaže, da Jugoslaveni primaju svagdje ponudjenu ruku. A vrijeme će pokazati koliko je iskreno bila ta ruka ponudjena.

Očito je, dakle, da je u ovom slučaju Jugoslavija ona, kojoj se Italija nudi, da je Jugoslavija u povoljnijoj poziciji, jer Italija treba i želi jugoslovensko dobro susjedstvo. Na Jugoslaviji je, da spoji diplomatsku učtivost s hladnim razumom i da iz te svoje povoljne pozicije izvuce što veći diplomatski, politički i moralni rezultat. Ona je naime u mogućnosti da za svoje prijateljstvo, za svoju sklonost na približenje traži nešto od Italije, kad već nešto daje.

Poslanik Viola je u ime Mussolinija u svojoj izjavi rekao, da Italija nema prema Jugoslaviji namjera, koje bi oštećivale njezin državni integritet. To znači, da se je Mussolini, na neki način, bar priridno, odrekao revizionizma protiv Jugoslavije. To znači, da se odrekao i talijanskih okcija za »oslobodjenje« Dalmacije. To za Jugoslaviju znači mnogo, ali to nije stvarno ništa drugo, nego ono što je Italija oficijelno priznala i ranije. Zar nije Italija mirovnim ugovorima priznala već Jugoslaviju? Zar nije Rapalskim ugovorom priznala pravo Jugoslavije na Dalmaciju? Za novo prijateljstvo Mussolini nije time, dakle, učinio nešto što bi prelazilo okvir juridičkih i diplomatskih utanačenja, koja se i onako ne mogu mijenjati samim time što, eventualno, Mussolini to želi. Jasno je, dakle, da Italija samom tom izjavom nije učinila prema Jugoslaviji i Jugoslovenima ništa iz daleka ono što može i mora učiniti, da bi dala dokaza o dobroj volji.

Po našem mišljenju da bi se stvorili uslovi za pravo približenje treba Italija da djelima potvrdi ono što je obećala, a povrhu toga da učini i nešto što nije u kratkoj deklaraciji spomenuto, ali bez čega nemože biti dobrih odnosa između dva naroda. Jadransko pitanje je bitnost jugoslovensko-talijanskih odnosa, i to shvaćeno u svom kompleksu, a ne parcijalno. Treba, doduše, dobiti precizne izjave i obaveze i s obzirom na Dalmaciju. Ali čak niti onda kad bi se to dobilo, Jadranski spor ne bi bio iscrpljen i likvidiran, jer bi se riješila samo jedna njegova strana. Dvije države bi možda diplomatski riješile stvar, ali dva naroda bi i dalje ostala u sporu i sukobu. Jadranski spor ostao će među nama i dalje, sve dale dok između Jugoslavena i Talijana bude postojao onaj brutalan sistem asimilacije Jugoslavena u Julijskoj Krajini. Jugoslavija mora to pitanje da plasira u Rimu u čitavoj njegovoj težini, zamašnosti, krvavosti i fatalnosti, jer će jedino tako pokazati da traži iskreno pravo bazu približenja. To je, pored talijanskih aspiracija na Dalmaciju, ono što čini jadranski spor i ko pred tim zatvara oči, taj bježi od stvarnosti s jednim rezultatom: da ta krvava stvarnost ostaje i dalje između dva naroda.

Iznošenjem toga problema Jugoslavija će ujedno najbolje moći da se osvjedoči želi li Italija iskreno približenje. Dobro su to ovih dana istakli neki jugoslovenski li-

MUSSOLINIJEV GEST

JUGOSLAVIJA I ITALIJA

Novi talijanski poslanik u Beogradu izjavljuje u ime Mussolinija prijateljske namjere Italije prema Jugoslaviji

Beograd, 15. marta. Danas o po-dne u 12 sati novi izvanredni poslanik i opunomoćeni ministar kraljevine Italije na jugoslovenskom dvoru g. Guido Viola conte di Campalto primljen je u svečanu audijenciju od strane Nj. Kr. Vis. Kneza Namjesnika Pavla. Audijenciji je radi predaje akreditivnih pisama prisustvovao šef Protokola ministarstva vanjskih poslova Ilija Novaković. Pred starim dvorom bila je postrojena počasna četa sa zastavom i vojnom muzikom. Prilikom dolaska talijanskog poslanika četa je odala počast po ceremonijalu. Talijanski poslanik predao je svoja akreditivna pisma Nj. Kr. Vis. Knezu Namjesniku u prisustvu ministra pretsjednika i ministra inostranih poslova g. Bogoljuba Jevtića.

Prilikom predaje svojih akreditivnih pisama g. Guido Viola conte di Campalto je održao ovaj pozdravni govor:

»Kraljevsko Visočanstvo!
Čast mi je predati u ruke Vašeg Kraljevskog Visočanstva pisma, kojima me je Njegovo Veličanstvo Kralj Vittorio Emanuele III. moj uzvišeni Suveren, blagoizvolio akreditovati u svojstvu svog izvanrednog poslanika i opunomoćenog ministra kod Njegovog Veličanstva Kralja Jugoslavije Petra Drugog. Stavljeno mi je izrično u dužnost od strane šefa vlade, da izjavim, da će moja djelatnost biti upravljena k ostvarenju stvarnog zblizjenja između naše dvije zemlje. Ovlašten sam da ponovim, da Italija nema neprijateljskih namjera prema Jugoslaviji, niti želi da smeta njenom razvoju ili teritorijalnom integritetu, već naprotiv ima namjeru, da razvije sve uslove koji postoje da bi se došlo do stvarne saradnje i do sporazuma na političkom i na ekonomskom polju.

U nadi, da će mi Vaše Kraljevsko Visočanstvo i Njegova vlada izvoliti pružiti svoju blagonaklonu potporu za izvršenje moje misije, izražavam u ime moga Kralja i moje Vlade najiskrenije želje za ličnu sreću Njegovog Veličanstva Kralja Petra Drugog i Vašeg Kraljevskog Visočanstva i za prosperitet jugoslovenskog naroda.

Na govor g. Guida Viola conte di Campalto odgovorio je Njegovo Kraljevsko Visočanstvo Knez Namjesnik ovim riječima:

»Gospodine poslanice!
Sa velikim zadovoljstvom primam iz Vaših ruku pisma, kojima Vas je Njegovo Veličanstvo Kralj Viktor Emanuel III. Vaš uzvišeni Suveren, izvolio akreditovati u svojstvu Svog izvanrednog poslanika i opunomoćenog ministra kod Njegovog Veličanstva Kralja Jugoslavije Petra Drugog kao i opozivna pisma Vašeg prethodnika. Misija, koja Vam je povjerena, i naročita izjava Vašeg šefa Vlade, da će Vaša djelatnost biti upravljena ostvarenju stvarnog zblizjenja između naše dvije zemlje, kako bi se došlo do srdačne saradnje i do sporazuma na političkom i ekonomskom polju, potpuno odgovara našim osjećajima tako da možete biti uvjereni, da ćete ovdje sresti sve naše simpatije. Ta saradnja i sporazum ne samo da će koristiti našim dvim zemljama, već će biti i u interesu mira. Mogu Vas uvjeriti, da će Vaša misija imati svu potporu, kako Moju i Regentstva, tako i Kraljevske vlade. Duboko dirnut željama Vašeg uzvišenog Suverena i Kraljevske vlade, molim Vas, da budete tumač mojih najiskrenijih želja za ličnu sreću Njegovog Veličanstva Kralja Viktora Emanuela III. šefa Vlade i za prosperitet talijanskog naroda.

„AKO BI SE OVE RIJEČI TALIJANSKE VLADE MANIFESTOVALE I NA DJELU, ONDA BI SE MOGLO REĆI...“

Beogradska »Politika« od 16. III. piše na uvodnom mjestu:

»Reči talijanskog poslanika izgovorene u ovako svečanoj prilici, treba da budu nagoveštaji novog shvatanja današnje talijanske vlade prema Balkanu uopšte, prema Jugoslaviji posebice. Ako ih dobro razumemo i tumačimo, izgleda da bi jedna nova era bila moguća u odnosima Italije i Jugoslavije, u kojoj bi dve države mogle doći do sredjenijih i srdačnijih odnosa. Ako bi se ove reči talijanske vlade manifestovale i na delu, onda bi se moglo reći da se davnašnja želja naše Kraljevine pokazuje ipak ostvarljivom.

»Politika« zaključuje ovako:
»Poruci koju nam od talijanske vlade donosi poslanik g. Viola treba ukazati pažnju koju ona zaslužuje; ona se može smatrati kao povoljan znak za otklanjanje dosadašnjih jugoslovensko-talijanskih nesporazuma. Kakva je i kolika stvarna volja koja sto-

ji iza ovog prvog znaka pokazao nam najbliža budućnost. Ponavljamo, s naše strane, da smo uvek bili raspoloženi za lojalan i dostojan sporazum, ne izuzimajući nikog. Mi verujemo, kao što smo uvek verovali, da postoje uslovi za jedan takav sporazum između nove Italije i mlade Jugoslavije i da vredi u obostranom i u opštem interesu učiniti napore u tom pravcu. Što se nastiće, treba da se zna da ova zemlja, koja je preživela ne mala iskušenja i koja je svesna i veličine i granica svoje uloge, rukoprijateljski pruženu nikad nije odbila. Ako bi se g. Mussolini, šef talijanske vlade, u sredjivanju naših međusobnih odnosa opredijevao stvarnošću i rukovodio svojim poznatim i velikim državničkim realizmom, mi bismo to pozdravili iskreno, kao znak boljih i plodnijih vremena.

stori i mi nekoje od tih glasova bilježimo kao znak ozbiljnog shvaćanje našeg spora s Italijom.

Ima doduše i takvih glasova s jugoslovenske strane povodom talijanske ponude, koje pokazuju neshvaćanje stvarnosti u najmanju ruku, ako ne čak i škodjenje najvitalnijim jugoslovenskim interesima. Zauzduje to, da su nekoji listovi komentirali talijansku ponudu na način, koji uništava naše nacionalno dostojanstvo, što je najmanje opravdano danas, kad Italija treba nas više nego mi nju. Ono što piše u jednom članku beogradske »Vreme« (citiramo na drugom mjestu) prdstavlja tipičan primjer.

Pogotovo, kad se zna na koji je način fašistička Italija obavjestila svoju javnost o Violinoj izjavi u Beogradu. Među posljednjim vijestima, s vrlo skromnim jednostupničnim naslovom kao stvar vrlo sporedne naravi, donijeli su svi listovi, razumije se po navedenju, kratak telegram agencije Stefani. »Giornale d'Italia« od 16. o. m. j. javlja tu vijest u pet redaka na posljednjoj strani, u trećem stupcu sasvim na dnu stranice... A dan zatim osvrće se jedini »Giornale d'Italia« gotovo neopaženim komentarom na događaj pod suhim naslovom »Novi poslanik u Beogradu predao akreditivne«. I to kratko, hladno, sa svim mogućim rezervama, da se ne bi uzrujali

antijugoslovenski krugovi u Italiji, da se ne bi talijanski narod upozorio na kapitulaciju Italije pred Jugoslavijom (upravo pred njom!) i da ne bi bila uvrijeđena Mađarska i Austrija. I — nota bene — g. Virginio Gayda, koji je kao direktor »Giornale d'Italia« potpisao već hiljade vulgarnih napadaja na Jugoslaviju, nije potpisao taj članak... U njemu je svakako najkarakterističnije to, da se čitava stvar postavlja u smislu »rekonstrukcije«. Podu-navlja i da se Italija poziva na to, da je ona tu politiku započela već »davno« — to znači, da stvarno i nije izmijenila svoj odnos prema Austriji i Mađarskoj na štetu Jugoslavije. A zar nije u talijanskom potmu »rekonstrukcija« bila uvijek obuhvaćena upravo revizijom?... Kad se sve to zna, onda su pogotovo rezerve prema talijanskom gestu opravdane i nužne.

Na drugom mjestu citiramo sve istaknutije francuske listove, koji su s najvećim entuzijazmom dočekali Mussolinijev gest prema Jugoslaviji. S entuzijazmom i često suviše nekritički. U svijetlu novije francuske politike, naročito s obzirom na francusko-njemačke sporove i Lavatovu latinsku tendenciju, takvo je držanje Francuza razumljivije. Zbog toga oni i izbjegavaju stvarnost, ma da je bez sumnje i poznaju. Nekoji se listovi zalijeću čak tako daleko, pa kažu, da je već sada jadransko

„NE MOREMO POZABITI NA VEZI, KI VEŽEJO JUGOSLAVIJO ZVEČ KOT POL MILIJONA JUGOSLOVANI POD TALIJANSKO SUVERENITETO...“

»Slovenec« od 17. marta piše:

Ne bomo posebič na dolgo razpravljali, kakšnega ogromnega pomena bi bilo ozioroma gotovo bo politično sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo za ustalitev razmer v Podonavju, za prestiž Male zveze, za nemoteno ureditev prijateljskih vez, ki so se ustanovile med balkanskimi državami in za evropski mir sploh.

Nekaj drugega nam je na srcu. Naj bodo mednarodni pakti še tako prvenstveno interesnega značaja in pomena, utemeljeni v korist, ki jih ima ena država od druge — trajnost in trdnost njihovoga obstoja in poglubitve takih zvez je vendarle v zelo vidni meri odvisna od čustev, ki na dnu duše spremljajo take politične dogovore, posebno če gre za soseda, ki sta tako zelo v dobrem in slabem navezana drug na drugega in tako neposredno v neprestanem stiku med seboj, kakor sta Italija in Jugoslavija. Priznajoč lojalno in odkrito obstoječe mirovne teritorijalne dogovore, naj so v tem ali onem oziru še tako pomanjkljivi, ne moremo pozabiti na naravne krvne, zgodovinske in kulturne vezi, ki vežejo Jugoslavijo z več kot pol milijona Jugoslovani izven njenih meja pod italijansko suvereniteto, kakor Italija ne pozablja in po zahtevu zakonov narave in kulture ne more in ne sme pozabiti na svoje sinove pod tujiimi vladami, za katere na vse načine skrbi, da se ne bi raznarodili in ne izgubili svojega jezika in rodnega prava. Zato si ne moremo misliti resnično prijateljskega in količjak trdnega sporazuma in sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo, ako ne bo narodni obstoj in značaj naših krvnih bratov v Italiji vsaj tako in toliko zakonito zasiguran, kakor je zasiguran narodna eksistencija in kulturno obeležje italijanske manjšine v Jugoslaviji. Ni mogoče ako se kaj veljajo zakoni naravnega prava in medsebojnega prijateljstva narodov, da bi se razvijali in izboljševali stiki med nami in našo veliko sosedo, in da bi mi kot država prijateljsko podpirali Italijo kot velesilo, ako se istočasno naši bratje v Italiji ne bi smeli niti v cerkvenem pogledu, kaj še v kulturnem v najširšem pomenu, posluževati svojega jezika in se v njem izobraževati kot ljudje in kristjani ter kulturna bitja. To vprašanje se mora, kakor je dostojno za kulturne narode in države, povoljno rešiti obenem z drugimi interesnimi problemi med Italijo in Jugoslavijo.

Splitsko »Novo doba« od 16. III. u svom komentaru izjavi talijanskog poslanika Viole kaže:

»Ako je Talijanima uistinu do sredjenih odnosa, mi ih prihvaćamo, sa očekivanjem da će onda i ona naša brata, koja su, uslijed mirovnih ugovora, ostala pod talijanskom vlašću, osjetiti, ukoliko su talijanski državljani, da su ravnopravni građani, a u koliko nisu, da su slobodni gosti. Isto onako kao što se kod nas svaki naš državljani stranih nacionalnih osjećaja, može da smatra ravnopravnim građaninom, a ako je strani državljani, slobodnim gostom. Na Italiji je, da naši sunarodnjaci koji su pod njezinom vlašću, ne osjete nuždu laćati se jaćih sretstava za očuvanje svojega nacionalnog osjećanja.

pitanje skinuto s dnevnog reda. Taj je optimizam i naivan i brutalan. Ipak, iz pisanja francuske štampe može da se razabere mnogošta. Ima listova, koji kažu interesantne stvari s obzirom na povode Mussolinijevih ponuda. Čak i »Temps« govori o talijanskom strahu od Njemačke. Drugi listovi pored toga govore i o Abesiniji i o tome, da se Italija, upućena na afrička osvajanja, ugrožena od Njemačke, želi ostgurati bar od Istoka. Ima i nekih drugih zanimljivih opažanja u francuskoj štampi. Izrazito antifašistička štampa Pariza, međutim, na stvar gleda s velikom skepsom i ne vjeruje u trajnost sadašnjeg Mussolinijevog stava. To ja, po mišljenju te štampe, sve vrlo kratkotrajno, čisti oportunizam, iz čega će doći strahovita razočaranja. Kad se promatra taj talijansko-jugoslovenski novi događaj ne smije se nikako ostariti iz vida ono što se događalo oko nas i oko Italije — to smo već naglasili, a ponovno ističemo i s obzirom na ono što je Hitler učinio prošlih dana. određivši da Njemačka uvođi opću vojnu dužnost i da prekida s onim obavezama iz Versailleskog mirovnog ugovora, koje su joj zabranjivale naoružanje. Ta bomba iz Berlina imat će reperkusija na čitav međunarodni život, pa prema tome utjecat će — povoljno ili nepovoljno — i na talijansko-jugoslovenske odnose.

(im.)

U FRANCUSKOJ SE ODUŠEVLJAVAJU

Pariski »Intrasigeant« piše:

»Više od deset godina između Italije i Jugoslavije postojala je zategnutost. I ta zategnutost u velikoj mjeri škodila je razvijanju konstruktivnog djela mira i saradnje u Istočnoj Evropi. Politika Rima bila je u suprotnosti sa politikom Beograda i lovac u mutnoj vodi iskorisćavali su taj nespo razum između Rima i Beograda da nastoje sa izvođenjem svojih revizionističkih makinacija.

»Zahvaljujući kontinuitetu francuske vanjske politike, zahvaljujući sporazumu, koji vlada u Maloj Antanti, zahvaljujući mudrosti beogradske vlade, zahvaljujući dobroj volji koju pokazuje Italija, odnosi između Italije i Jugoslavije ušli su u jednu novu fazu. Italija i Jugoslavija zaboravile su sve ono što ih je razdvajalo i danas imaju samo u vidu ono što treba da ih približi.

»Pangermanska opasnost doprinesti će još više da Mala Antanta i Italija još srdacnije saradjuju u interesu odbrane svojih zajedničkih interesa.

»Paris Soir« kaže:

»Između Rima i Beograda, kao i između Rima i Praga i Rima i Bukurešta, nisu se mogle ostvariti srdacne veze sve dotle dok je Italija pokušavala da zastupa madjarski revizionizam, revizionizam koji je bio direktno uperen protiv država Male Antante, naročito između Italije i Jugoslavije nije moglo biti ni riječi o nekom izmirenju sve dotle dok su naši prijatelji iz Jugoslavije smatrali, da se Italija gajila kao svoj glavni cilj da od Jadranskog mora napravi jedno talijansko jezero. Ali današnja situacija potpuno se promijenila poslije govora Njegovog Kraljevskog Visočanstva Kneza Namjesnika Pavla od Jugoslavije i talijanskog poslanika na jugoslovenskom dvoru, zaključuje »Paris Soir«, i danas više ne postoji spor između Beograda i Rima.

»Petit Parisien« piše:

»Izjava g. Mussolinija u Milanu u oktobru prošle godine nije mogla da postigne željeni efekat, jer je cijela Jugoslavija bila zaokupljena dubokom žalostu zbog gnjusnog zločina nad ljubljenim Kraljem. Sadašnja izjava i formalno obećanje nemišljenja u unutrašnje prilike, može da umiri sumnjičenja naših beogradskih prijatelja.

»Echo de Paris« donosi članak Pertinaxa, koji kaže:

»Dok nije bio probijen led između Italije i Jugoslavije, Podunavski pakt nije mogao tačno da se definiše i nije mogao da se primijeni. Kroz nekoliko nedjelja Italija i Mala Antanta ispitat će u kojoj mjeri one mogu da udruže svoje interese da se obezbijede od njemačke opasnosti. Sve zapreke još nisu uklonjene. Ne treba zaboraviti da talijansko-jugoslovenski sporazum od 1924. god. nije bio obnovljen u svoje vrijeme, ali se može vjerovati da će se ovog puta francuska diplomacija pokazati budnijom. Dvije činjenice potstiču na saradnju: njemačko naoružanje i unutrašnje madjarske teškoće, koje sve više upućuju Gombösovu vladu u pravcu Berlinu.

»L'Oeuvre« kaže i ovo:

»Pok. Barthou je smatrao da je za bezbjednost Evrope potrebno da Italija prizna jugoslovenski teritorijalni integritet, a za vrijeme svoga puta u Rim g. Laval je dobio od g. Mussolinija obećanje, da će takvu izjavu učiniti u prvoj prilici. To je inače učinjeno riječima kojima se niko nije nadao. O ovoj izjavi Mussolini je razmišljao nekoliko mjeseci i ona znači da iščezava svaka pomisao o iredentističkoj Dalmaciji i Jadranu kao talijanskom jezeru, a da je g. Mussolinijeva politika i talijansko-arbanski ugovor od 1927. godine, ranije uperen protiv Jugoslavije, u stvari poništen. Jučerašnja izjava znači takodjer da g. Mussolini ne podržava Madžarsku u njenim revizionističkim planovima. G. Mussolini je prije nekoliko nedjelja izvijestio Madžarsku u ovoj svojoj izjavi, te se može zaključiti da će rezultat ove izjave biti zbliženje Madžarske sa Njemačkom. Ovom izjavom poslije Francuske i Engleske Italija svečano priznaje integritet Jugoslavije kao jedan od neophodnih osnova sadašnjeg mira. Neposredna praktična posljedica talijanske izjave bit će da će pregovori za ostvarenje Rimskih sporazuma postati aktivniji i precizniji i da će definitivno biti uređeni u formi ugovora o nemiješanju sa uzajamnom fakultativnom pomoći.

Pariski »Journal« kaže među ostalim i ovo: »Vrijeme je doprinijelo talijansko-jugoslovenskom zbliženju, a pripomogla je diplomatska akcija g. Lavala. Plan o obnovljenju saradnje Evrope, koji je izrađen u Rimu 7. januara, čini neophodnim zbliženje na Jadranu. Događaji su se, pak, razvijali. Italija se pokreće prema Africi. Mala Antanta daje dokaza o svojoj koheziji. Tada je oduključeno apel za održanje reda. Revizija je odlučno odbačena. Pa u stvari koja je nacija više zainteresovana od Italije u pogledu očuvanja postojećeg poretka?

Pariski »Figaro« piše o »diplomatskom događaju velikog značaja koji se desio u Evropi.« Pa kaže i ovo: »Situacija na kontinentu uslijed njemačkog naoružavanja i agresivnosti Hitlerovog Rajha i suviše je ozbiljna, da se ne bi zaboravilo sve ono što razdvaja i da se ne sprovede u djelo ono što ujedinjuje. To su potpuno shvatila Italija i Jugoslavija.

U RIMU NA SVOJ NAČIN SHVAĆAJU I OPREZNO TUMAČE IZJAVU NOVOGA POSLANIKA U BEOGRADU

»Giornale d'Italia« hladno i sa suzdržavanjem piše o događaju i ničim ne dokazuje, da se Italija odrekla svoje dosadašnje politike

Službeni organ talijanskog ministarstva vanjskih poslova »Giornale d'Italia« donosi prvi komentar prilikom predaje akreditivnih pisama novog talijanskog poslanika u Beogradu. Taj nepotpisani članak glasi doslovno ovako:

»Izmjena izjava učinjenih u Beogradu prilikom predaje akreditivnih pisama našeg poslanika može da otvori novu fazu u odnosima između Italije i Jugoslavije.

»Ovu fazu pripremili su talijansko-francuski sporazumi, koji proširuju okvir politike, koju je započela Italija. Italija i Francuska pomoću drugih evropskih sila zacijelo mogu da dovedu do sporazuma države, koje žive u Podunavlju, do sporazuma, koji mora da bude koristan za sve. Riječ je o politici, koju je započela Italija.

Talijanska politika krenula je sa stanovišta da se rekonstrukcija podunavskih zemalja mora početi, brinući se za one, koji su naivije bili pogodjeni ratom i teškoćama, koje su nastale od rata. Zbliženje, koje se danas javlja između Italije i Jugoslavije, teži na otvaranju jedne baze normalnosti, šta više solidarnosti u odnosima između obje zemlje u svrhu eliminiranja jedne od najvećih prepreka za pacifikaciju ovog dijela Evrope.

DA LI JE ZLO STANJE JUGOSLAVENA U JULIJSKOJ KRAJINI „NADUVENO“ I „VEŠTAČKI STVORENO“

U beogradskom »Vremenu« izišao je 18. o. m. na uvodnom mjestu članak, u kojem ima i ovakvih neopravdano optimističkih i neosnovanih mišljenja o sukobu na Jadranu. Izgleda po ovome, da je i stanje našega naroda u Julijskoj Krajini »veštački stvoreno« i da je to nešto, što se ne može uzeti kao »ozbiljan razlog«, koji »ne može da se nadje.

Pisac kaže:

»Kada bi se tražili ozbiljni razlozi za nesuglasice između nas i našega zapadnog suseda, oni se ne bi mogli lako da nadju.

Dalje kaže pisac:

»Pojam zajedničkih interesa treba da je duboko ukorenjen kod masa. On nije dovoljan samo kod odgovornih i vodećih krugova. Inače vođenje jedne politike bez takvog oslonca nosi uvek u sebi znak neizvesnosti i nesigurnosti.

„NE ŽELIMO DA IZ STANOVITIH REZERVA NAPREČAC IZLAZIMO“

Splitsko »Novo Doba« od 16. marta piše na uvodnom mjestu i ovo:

»Ta je izjava značajna već sama po sebi, ali značajna je i radi momenta u kojemu je pala. Možda je bolje da je pala poslije toliko toga što se kroz prošle godine desilo u međunarodnom životu. Možda je bolje da je pala i poslije talijanskih potihvata u Abesiniji, i poslije neuspjeha Venizelosove pobune, jer se tako ima razloga smatrati, da ona nije neki slučajni izražaj dobrog raspoloženja, nego stvarni rezultat onih međunarodnih momenata, koji na koncu treba da progovore svojom neumoljivom logikom. Riječi gosp. Conte Viola ne možemo a da ne primimo sa zadovoljstvom i ako, zbog svega onoga što smo naučili iz historije, ne želimo da iz stanovitih rezervi naprečac izlazimo. Mnogo puta u našoj historiji doživjeli smo da se

riječi nisu do kraja složile sa djelima, ali u ovom slučaju, baš uslijed atmosfere koja je opravdana međunarodnim odnosima, mogli bismo možda i da vjerujemo, da bi zategnutosti koja je vladala do sada između dvije obale Jadranskoga Mora, mogao da dodje kraj.

»Novo Doba« zaključuje ovako:

»Uz rezerve, dakle, koje smo naglasili nesumnjivo je da jučerašnja izjava talijanskog opunomoćenog ministra Kraljevine Italije, koju je dao sa posebnim ovlaštenjem šefa svoje vlade, naš narod prima sa zadovoljstvom. Prva je u želji da to ne bude beznačajna riječ, nego istinski početak dobrih susjedskih odnosa, a što je vrlo opravdano poslije toliko dokaza da se obratnim postupcima nikad ne stiže daleko.

Taj pojam stvoren je i izražuje se i s jedne i s druge (?) strane Jadrana. »Jedan naš ugledni javni radnik objavio je u svoje vreme u dnevnoj štampi svoja razmatranja o politici zapadnih zemalja, u kojima se trudio da dokaže da rivalitet između Francuske i Italije pretstavlja samo jedno veštački stvoreno i naduvano neprijateljstvo, i da oba latinska naroda ne razdvajaju nikakvi dublji, politički, kulturni, ekonomski ili drugi kakvi razlozi. Italija i Francuska nemaju pravih povoda za međusobno neprijateljstvo. Korzika ili Nizza ne predstavljaju uopšte sporna pitanja. Slično opažanje može da se učini i za odnos između Italije i nas. Oni ne predstavljaju nikakav Gordijski čvor. Ako je bilo otvorenih pitanja i mestimičnih sukoba, to su bile pojave prolaznoga karaktera.

PRVE NAŠE ŽRTVE AFRIŠKE VOJNE

Dva Slovenca sta že umrla u Somaliji Gorica, 18. marca 1935. (Agis). Po daljši vožnji po morju iz Napolija u Mas-sao ter druge luke italijanske Somalije in Eritreie, so začela sedaj prihajati prva pisma naših fantov. Ko so se izkricali so šele začutili, da so v pravem peklu. Vsa ta pokrajina namreč ob Rdečem morju je znana po izredni vročini in ravno Massaua je eden izmed najbolj vročih krajev na svetu sploh. Zato ni nič čudnega, če se naši fantje zelo pritožujejo zaradi vročega afriškega podnebja. Hitra sprememba temperature in klime je že v prvih dneh po izkrcanju zahtevala svoje prve žrtve.

Kolikor nam je doslej znano, sta umrla hitro po izkrcanju dva Slovenca in sicer neki Močnik, doma iz Kanomlje nad Idrijo, za drugega pa, ki je doma iz Črnega vrha, ne vemo imena. Njihove družine so že dobile iz Afrike vojaški mrliški list, ki so ga jim poslane vojaške oblasti.

To so torej prve žrtve, ki so jih zahtevale neposredno vojne priprave.

V pismih se nadalje pritožujejo, da nimajo na razpolago zadostne pitne vode, katera je še po vrhu zelo slaba in gorka. Tudi hrana baže ni prvovrstna in jo dobivajo le dvakrat na dan.

DODEKANESKI EMIGRANTI IDU U ABESINIJU DA RATUJU PROTIV ITALIJE

Njemačkom listu »Deutsche Nachrichten Bureau« javljaju iz Atene da je 1.200 Dodekanežana-emigranata uputilo molbu abesinskom caru, u kojoj ga mole da ih primi kao dobrovoljce u ratu protiv Italije. Dodekaneška omladina je razložila abesinskom caru razloge, koji je sile da se bori protiv tlačitelja svoje domovine i izrazila je svoje simpatije abesinskom narodu u borbi protiv zajedničkog neprijatelja.

VELIKO NEZADOVOLJSTVO U ITALIJI TALIJANSKI NAROD SE BUNI RADI RATA SA ABESINIJOM

Pariška »Giustizia e Libertà« donša dopis iz Turina u kojem se crta stanje duhova prigodom mobilizacije. Ističe se činjenica da Mussolini šalje u Afriku rezervne oficire namjesto da pošalje aktivne, kojima je to prva dužnost, i zašto su spremni.

»Giustizia e Libertà« iznaša teror koji vlada u Italiji i protesti koji se čuju, ali samo u četiri oka, jer policija i spijuniranje je tako organizirano, da je nemoguće grupi ljudi biti zajedno i razgovarati o bilo čemu, jer Ovla i Specijalni Tribunal ulaze odmah u akciju.

Mobiliziraju se i 75-GODISNJACI Rijeka, 18. marta. Ovih dana su ovdje pozvani na vojni pregled i stari od 75 godina. Tko je pronađen za sposobnog ima da stoji na raspolaganju vojnih vlasti i da čeka dok ga pozovu na vojnu dužnost. Jednomu od ovih staraca je na pitanje, što će s njim ovako starim rečeno, da će stari preuzeti službe mladih, koji će u slučaju rata poći svi na frontu. — (sag)

Novi incident na granici Abesinije

Rim, 20. marta. — Sazna se, da se u pograničnoj oblasti talijanske Somalije dogodio nov incident, jedna naoružana četa, za koju još nije utvrđeno kojem plemenu pripada, otela je stotinu kamila i otjerala ih preko granice u Abesiniju. Talijanska potjera, koja je upućena za pljačkašima, zaustavila se na granici, kako se ne bi izazvao nov sukob. Talijansko poslanstvo u Addis Abebi dobilo je naredbu da protestuje i traži otjete.

RAT U AFRICI NEIZBJEŽIV

U Afriku šalje Italija sve nove i nove transporte vojske. Svakog dana iz južnih talijanskih luka polaze za Eritreju i Somaliju brodovi krcati vojske i municije. O tome donose i talijanski listovi opširne i zanosne izvještaje. Kralj Viktor Emanuel i prestolonasljednik Umberto pozdravljaju trupe na odlasku. Kroz Italiju vlakovi voze sa sjevera na jug dnevno vojsku. Čitava je Italija kao ratni logor. Po gradovima trešte muzike. Rekruti polaze. Predvojni tečaji rade užurbano. Nezaposleni se kuppe i šalju kao »dobrovoljci« u Afriku. Arsenali rade živo, naročito tvornice municije, te avijona i ratnih automobila u Torinu.

V NOVE AJDOVSKE VOJAŠNICE SE JE ŽE NASELILO VOJAŠTVO

Vedno već vojaških postojank u naših krajih

Gorica, marca 1935. (Agis). V nove vojašnice u Ajdovščini, ki so bile dokončane koncem lanskega leta je prišel koncem februarja l. l. in se vseli batalion infanterije iz Gradiške ob Soči. Sprejem vojaštva in vselitev se je vršila z vso pompoznošjo ob navzočnosti oblasti in s povdarjanjem že znanih stalnih koristi, ki jih s tem, da si utrdi svoje meje, država ima.

ZID UZDUŽ MRTVOG KANALA DOVRŠEN

Rijeka, marta 1935. Zid uz Mrtvi Kanal, o kojem je bilo govora u »Istri« već je dovršen. Na zid je postavljena žičana mreža visoka preko 2 metra. — Sada će Rijekanci ovako sa svih strana ograđeni zidovima i žičanom mrežom izgledati kao da se nalaze u kakvoj krletki. — (sag)

NAUČNA PROPAGANDA ZA DALMACIJU

Poznata je aktivnost za Dalmaciju u Italiji, a akciju posebne vrste vode takozvani »dalmatinski naučnici«, koji izdaju u Rimu reviju »Archivio storico per la Dalmazia«, u u Zadru »La Rivista dalmatica«.

Izašle su sveske za januar i februar te revije u Rimu (»Archivio storico per la Dalmazia« broj 106 i 107 knjiga XVIII), koju je bio osnovao pokojni senator Cippico, a koju uređuje Comm. A. Bacotich, jedan od »učenjaka talijanske Dalmacije«. Bakotich piše u 106 broju o senatoru Antoniju Cipiku, koji je umro pred mjesec dana. Izašla je i 107 svesku raspravu o vezama Nikole Tomazea sa pjesnikom Samuelom Biava. Ujedno objavljuje nekoliko pisama Tomazeovih Biavi između 1826 i 1829. — Prof. Fabio Luzzatto nastavlja svoj prikaz vjerske politike zadnjeg generalnog providura Dalmacije i prika-

zuje napore Vinzenza Dandola za crkvenu reformu, koja je često bila u suprotnosti sa intencijama maršala Marmonta. 105 sveska te revije bila je cijela ispunjena prikazom prof. Floriana Banfia o Tranquillu Andreisu iz Trogi- ra, koji je djelovao u XVI vijeku u Ugarskoj. Prikazuje veze Ugarske i Italije u XVI vijeku jedino sa stanovita Venecije i današnjeg italijansko-madžarskog prijateljstva.

»La Rivista dalmatica«, koja je ušla u XV godinu, i koju su bili osnivači senatori Ghiglianovich i Ziliotto, uređuje prof. Idelfrando Tacconi, sin senatora Tacconia.

U decembarskom svesku piše Antonio Baldacci, famozni »stručnjak« za Albaniju, o Albaniji za vrijeme Julija Cezara; Gellio Cassi piše o lagunama i otocima venecijanskim na kraju srednjega vijeka; I. Tacconi piše o filozofskim pjesmama Dubrovčanina Benedetto Staya, a u tom broju je štampano i jedno posmrtno djelo istarskog historičara Mitisa o Colauttiu. Na koncu pišu kraće članke i bibliografiju Cassi, Cronia, Randi i drugi.

Svi talijanski listovi i revije daju veliki publicitet tim izdanjima, jer i to je jedan dio političke propagande za Dalmaciju, koja je u krajnjoj liniji dirigirana i podržavana od službene talijanske vlade

ŠEZDESET I TRI JUGOSLAVENA OSUDJENA SU NA 185 GODINA ZATVORA U ROKU OD JEDNE GODINE

SVAKIH PET DANA POPREČNO OSUDJUJE SE JEDAN JUGOSLAVEN NA TRI GODINE ZATVORA; SVAKOG DANA PADA OKO POLA GODINE ZATVORA NA JUGOSLAVENE

STRAŠAN POLOŽAJ NAŠE NARODNE MANJINE POD ITALIJOM

U izvješćaju na glavnoj skupštini društva »Istre« u Zagrebu iznio je društveni tajnik g. Iveša ovo:

»Moramo i ovog puta konstatirati naše naglašavanje da je život našeg naroda pod Italijom iz godine u godinu sve teži u svim granama duševnog i materijalnog života. Od totalizatornog fašističkog režima i od njegovih metoda za ubijanje duševnih osjećaja pojedinca i mase ne može se nikada ništa očekivati. Njihov je cilj jasan: satrti sve što ne osjeća talijanski i fašistički, pa makar to koštalo more suza, rijeke krvi i propast naroda. Zato moramo sa zgražanjem da navedemo postaje trnovitog puta našega naroda u zadnjoj godini i pogledom na teško breme koje ga tišti sjedinimo svoje misli i nastojanja u požrtvovnom radu oko vršenja svoje dužnosti kao članovi emigracije, Jugoslaveni i slobodni građani.

Talijanske su robijašnice svijetu mjerilo otpornosti naših ljudi protiv nasilnog odnarođivanja, a blijeda lica Jugoslavena u kazematama neumukli memento Talijanima o etničkom karakteru naših zemalja.

Posebni tribunal u Rimu te redoviti sudovi u Julijskoj Krajini su od prošle naše glavne skupštine do danas izrekli osude na 63 Jugoslavena, koji su osuđeni na 185 godina roblje i zatvora.

Ni stari ni djeca ne prezaju pred tim osudama i pred njihovim posljedicama, jer znaju da neokaljani idu u zatvor, da u svetosti svojih osjećaja ostavljaju u njima svoje kosti ili se shrvani tijelom, ali čišći dušom vraćaju svojoj braći u zajedničkom zatvoru u sputanu Istru.

I nezdruva mjesta za političke konfirance: Lipari, Ponza, Ustica i Favignano brojila su u svom pučanstvu antifašističkih buntovnika lijepu kitu Jugoslavena iz Istre, Trsta i Gorice.

Prigodom rođenja prvog djeteta prijatelonasljednika Umberta u septembru mjesecu dana je bila amnestija od 2 godine svima kažnjenicima, koji su bili po prvi put kažnjeni i nisu još bili dionici nikakve amnestije. Ali kakva je to blagodat na osude od 20, 25 i 30 godina. Kaplja u more.

A i oni koji su već sjedili u tamnicama 7—8 godina te bi uslijed amnestije morali na slobodu imali su samo gorko razočaranje.

Sprovađajući iz svojih robijašnica po etapama po svim zatvorima na putu do Trsta bili su u Trstu zadržani, stavljeni pred posebnu komisiju i poslani u konfinaciju tako da nisu ni minute bili na slobodi.

Riječi našeg velikog pjesnika Vladimira Nazora »Povijest Istre sad se krvlju piše« nailaze i ove godine na svoju potvrdu u krvnim žrtvama što su ih Jugoslaveni u Julijskoj Krajini prineli svojoj nacionalnoj manifestaciji. Niza se spisak onih, koji su dali svoje živote jer su im htjeli otići duše.

Talijani su već ove godine ubili: Marijana Čotara u zatvoru u Trstu, Ivanu Bevkovu na granici Cerkna, Vidmara kod Idrije, Franc Renera u Štjaku kod Sežane i Franca Fabjančiča iz Materije. Pred ovim činjenicama riječ nam zamire pa im ovdje izrazujemo samo svoju harnost i kličemo »Slava!«.

Prigodom svake za režim ili mjesne vlasti nepoćudne pojave naše su ljude u masama zatvarali, tukli i mrcvarili tako da nema sela, u kojem nije bilo aretiranih.

Jedno od prvih zla bio je fašistički plebiscit, t. j. izbori 25 III 1934. Dobro su nam poznate metode izbora još iz vremena kad je naša manjina u Italiji u njima učestvovala, ali i sada kada nema mogućnosti biranja, kada je lišena svakog znaka izražavanja svoje volje bila je grubom silom natjerana da mora izraziti povjerenje Mussoliniju, hoće li sačuvati svoju kuću i svoj život.

Nije im dovoljno što su zapalili i uništili sve knjižnice i čitaonice, udušili svu štampu.

Sada istražuju po kućama da nadju kakvu staru, makar predratnu bezazlenu knjigu pisanu hrvatski i slovenski i u pozitivnom slučaju mora naš čovjek da sjedi neko vrijeme iza brave i da bude na nišanu vlastima i ruži.

I ne samo obične beletrističke i znanstvene knjige već su i molitvenici stavljeni na indeks. I kad napominjemo molitvenike ne možemo šutke da predjemo protiv nepravda i u crkvenom pogledu.

Koliko je svećenika bilo aretirano i konfirano bez ikakvog razloga osim što su savjesno vršili svoju svećeničku dužnost u duhu Hristove i crkvene nauke. Nisu imali zaštite ni kod svojih duhovnih starijina, jer pred svima naši svećenici imaju izvorni grijeh — hrvatsko ili slovensko porijeklo. Imenovanjem monsignora Margottija nadbiskupom goričkim pribio je fašizam uz stijen i ostatak naše inteligencije u Italiji, naše narodno svećenstvo.

Margotti je zabranom govora i molitve u sjemeništu u Gorici na našem jeziku ubio nadu u pravednu zaštitu sa strane crkvene hijerarhije.

Naš jezik isključen iz škola, crkava, sudova, ureda i trgovina, zabranjen na sabiralištima, sajmištima i ulicama, tjeran je i

sa kućnih ognjišta. Ako naša vlastita braća dodju ovamo sa ispravama, to nose druga ne svoja imena.

Dekretom se nastavlja potalijančivanje prezimena i narodnih krsnih imena.

Oni su nam i živi svjedoci o očajnom ekonomskom stanju našeg seljaka ne samo radi opće krize već radi gospodarskog položaja naših zemalja u sklopu Italije — jer i u najboljim prilikama ne mogu naši krajevi u sadašnjem političkom i ekonomskom sredjenju da sačuvaju prijašnji stepen ekonomskog stanja, a kamo li da ga podignu.

A da slabo ekonomsko stanje našeg rodu još više osjeti, to se ga lišava svake mogućnosti zarade svojim trudom.

Ier tko se nije odrekao svojih nacionalnih osjećaja, taj nema prava ni na posao u fabrikama ni javnim radnjama, ni u trgovinama ni privatnim poduzećima, a da ne govorimo o državnim službama. Zato pak ima dužnosti da plaća poreze i to na takav način fiskalnog utjerivanja sa očitom političkom intencijom, da mali posjednici ostanu bez zemlje, a da je preuzmu zakupnici poreza za neplaćeni porez.

Ni porez u krvi se ne plaća jednom mjerom. Duhovi cijele emigracije bili su uznemireni na vilest, da su prigo-

dom sadašnjeg sukoba sa Abesinijom bili mobilizirani baš oni pukovi, u kojima služe većinom Jugoslaveni i poslani u Afriku.

Krvlju Jugoslavena i Abesinaca hoće da udovolje svojim imperijalističkim apetitima, da se riješe dvaju neprijatelja, jer sigurno svojim imuštvo ne bi to lahko postigli.

Odašiljanje naših ljudi u Afriku spada svakako u plan asimiliranja i zatiranja našeg življa u Istri.

U Julijskoj Krajini se Talijani ne bore protiv našim organizacijama kulturnog, političkog i ekonomskog života, jer su ih već davno uništili. Bore se protiv pojedinca, pa i pojedinca sputavaju. Nu najveću borbu imaju protiv duha, koji nije talijanski. Za tu borbu imaju jaka sredstva navaljivanja: škole, crkve, stranke, sport, urede, vojsku, miliciju, knjižice, novine, novac, sudove, zatvore. Nemaју pak onoga, čime se osvajaју duše: nemaju osjećaja pravednosti, žara ljubavi ni praktičnog poštovanja svojih tradicija. Djelimičnoz uspjeha će imati, ali nadamo se, da će i mnogo i mnogo godina naša djeca u Istri razumjeti našeg pjesnika kad bude u našem jeziku pjevao. Dok je Istre, bit će u njoj i Jugoslavena.

61-LETNA FERJANČIČ LEOPOLDA IZ IDRIJE ARETIRANA I ZAPRTA

NEUTEMELJEN SUM IN GROŽNJE Z ODVZEMOM POKOJ NINE

Idrija, 10. marca 1935. (Agis). Konec pretekloga meseca so prišli tajni policisti K Ferjančič Leopoldi, 61letni vdovi in ji napovedali preiskavo. Osumili so jo, da skriva orožje. Ker ni nobena mirna in preudarna beseda ničesar pomagala, se niso mogli detekti na noben način sprijazniti z dejstvom, da niso dobili v stanovanju orožja in so zato začeli kar na lepem razdirati tla. Toda kljub temu niso mogli dobiti orožja in ga prinesiti na policijo, zato so odpeljali njo. Tu so jo dolgo zasliševali in končno zaprli za tri dni. Grozili so ji, da jo postavijo pred konfinacijsko komisijo.

Omenjena je že deli časa bolehlina in zato pomeni to šikaniranje fašističnih oblasti zanjo velik fizični in duševni napor. Po

svojem umrlem možu, ki je bil zaposlen v idrijskem rudniku, dobiva tudi nekaj pokojnine. Sedaj so ji grozili celo s tem, da ji odvzema jo pokojnino in to zaradi sinov, ki živijo v Jugoslaviji.

Tiste dni se je mudila pri njej na domu sinaha, ki jo je prišla obiskat iz Jugoslavije. Seveda tudi njej niso prizanesli. Po nekaj dnevnih bivanj v Italiji so ji namignili, da je bolje če se takoj vrne v Jugoslavijo, kar je tudi storila.

Omeniti moramo, da so potem, ko so jo odvedli na policijo in v zapor, naredili še dvakrat preiskavo na njenem domu. Redno vsak dan, ob času ko poštar prinaša pisma, pa so prihajali tajni agenti poizvedovat o vsem mogočem.

FAŠISTIČKI UČITELJ ISTUKAO DO KRV I DJEVOJČICU DANICU LIČAN, ZBOG TOGA JER JE HRVATSKI PROGOTORILA

DJEVOJČICA JE PREVEZENA U RIJEČKU BOLNICU OPASNO IZRANJENA

Pograde, marta 1935. Nije dosta ovdašnjim našim vlastima da nas odrasle muče, i našu nevinu i nedoraslu djecu ubija fašistički sistem. Teror, upravo bestijalan, se vrši nad našom djecom. Kod nas je kao učiteljska »sila« namješten učitelj rodom iz Sicilije neki Ragusa. On sa našom djecom postupa gore nego sa životinjama. Djeca ne smiju u školi, a niti na ulici da međusobno progovore svojim slavenskim jezikom.

Djevojčica Danica Ličan, stara 10 godina, progovorila je u školi par riječi na našem jeziku sa svojom kolegicom u klupi, ali u zao čas, jer ju je čuo ovaj nadasve »kulturni« nastavnik i bijesan kao ris skočio je k njoj te je počeo tući najprije šakama po glavi, a zatim debelom palicom i tako je malu Danicu izlupao, da joj je glava bila sva crna i otečena, te nije mogla sama da dodje kući, nego su je morali odnijeti.

Njezini roditelji, bojeći se za svoje dijete, da ne dobije otrovanje krvi, otpremili su je u riječku bolnicu. Od silnih udara ovog razbojničkog učitelja maloj je Danici šiknula krv na usta, nos i uši i tek kada je vidio ovaj divljak da je potekla krv pustio ju je.

Poslije ovog slučaja naša su djeca u silnom strahu te neće više da idu u školu, jer se strašno boje ove zvijeri, te bježe kud koji može i sakrivaју se. U velikom smo strahu za našu djecu ne samo zato što kod ovakvog »kulturnog« učitelja neće ništa dobra da nauče nego se bojimo da se djeci ne dogodi kakva veća nesreća.

Poslije ovog događaja povel su ovdašnji karabinjeri tobože istragu, ali ta je »istraga« prošla dobro za učitelja, jer je taj i dalje ostao na službi u našem selu, bez ikakve kazne.

Evo ovakve kulturne učitelje imamo mi Slaveni u talijanskim školama po našim selima.

OSEBNOST DON MARCA MOCELLINA

Italijanski duhovniki med našim ljudstvom

Reka, marca 1935. (Agis). O nemovali italijanskih duhovnikov, zlasti kaplanov, poslanih med naše ljude, je naš list že večekrat poročal. So to primeri, katerih čestno ne moremo prezreti in ki so vedno pogostejši. Ko odhajajo italijanski duhovniki iz naših trgov in vasi puščajo za seboj ne samo nelepe spomine, ampak čestno tudi nelepe sledove. Kako vpliva to na moralno našega ljudstva in na mišljenje, zlasti pa na našo mladino, ni potrebno še posebej povdajati.

Zadnjič smo poročali o Dorboloju, duhovniku iz Ajdovščine, ki je moral nena doma odkuriti.

Niž boljši, če ne še slabši, pa je italijanski kaplan v Trnovem pri Ilirski Bistrici, prosluli Don Marco Moccilina. O njem smo že zelo mnogo poročali o priliki Tabackyjevega izгона, katerega je ta kaplan brez dvoma zelo pospešil z namenom, da bi sam zasedel njegovo mesto. Že takrat je naše poročilo, ki je obširneje govorilo tudi o

sumljivi kaplanovi preteklosti in o njegovih nelepih čednostih zbudilo med merodajnimi v fari zelo mnogo razburjenja, kar je bilo vsekakor znamenje, da smo zadeli v živo. Nova dejstva in govornice, ki se vedno bolj širijo o kaplanovem obnašanju in privatnem življenju v Trnovem nas sedaj prepričujejo, da se nismo motili in da so bile naše prvotne vesti ter mnenje popolnoma resnična.

Mladi kaplan stalno zahaja v družbo priseljenih Italijanov, popiva vse noči po gostilnah in v družbi, ki je vse kaj drugega kot dostojna za katoliškega duhovnika. Svoje razbrdanosti niti ne prikriva in je tako faranom v najslabši vzgled. Tega mladega človeka torej je hotel reški škof postaviti za upravitelja tako obsežne župnije kot je trnovska, ki zahteva vsekakor moč za kot se spodobi. Ne samo, da ne pozna ne običajev ne jezika, ampak, kot vidimo tudi drugače nima niti ene lastnosti, ki bi morala diti navedga duhovnika.

FAŠISTIČNI SINDIKAT JE PREVZEL NABREŽINSKI KAMNOLOM

Nabrežina, 18. marca 1935 (Agis). Tukajšnje prebivalstvo dobiva kruh iz kamna, iz nabrežinskega marmorja, ki je svetovno znan. Le malo se jih preživlja z bornim kraškim kmetijstvom. Kljub temu je bil ta kruh v prejšnjih časih bolj mehak in sladak. Danes pa postaja vedno bolj trd in je res podoben kamnu. Tudi v našem listu smo že večkrat opisali kako je težak položaj kraških kamenarjev. V kamnolomih je vsak dan manj dela. Znani podjetnik Orlati je moral pred kratkim časom opustiti svoj veliki kamnolom, ki mu je v času svetovne vojne prinašal lepe tisočake. Ker je z ukinitvijo dela v omenjenem kamnolomu grozila delavcem nezaposlenost in lakota, je ta obrat prevzel fašistični sindikat. Radovedni smo, kako se bo pod njegovo oblastjo podjetje razvijalo.

OPET PADA PROMET TRŠČANSKE LUKE

Trst, marta 1935. Prošle godine statistike o prometu tršćanske luke nešto su se popravljale. Padale su godinama i to popravljane nije moglo da znači mnogo. Važno je ipak da nije bilo daljnjeg padanja, jer je i onako u deset godina promet pao za 50 posto. Ali ove godine opet nastaju teške prilike.

Prema najnovijim službenim statistikama u mjesecu februaru promet tršćanske luke iznosio je 2,810.184 kvintala, dok je u februaru 1934 promet iznosio 3,271.715 kvintala. Diferencija je vrlo velika!

KAD BI SE SVA SLAVENSKA PREZIMENA PRETVORILA U TALIJANSKA

U Italiji je postala glasovita jedna glumica slavenskog porijekla: Irina Lukačević. Nastupa na pozornicama i u filmu. Ilustrovana revija »Piccola« donosi njezinu sliku na čitavoj svojoj naslovnoj stranici. Kaže da je to »diva italiana Irina Lucacevic« (bez h). Krsno joj je ime rusko, a prezime naše. Saznajemo da je protiv nje započela kampanja zbog toga što još nije promijenila svoje prezime, kad je već Talijanka. Ako ustraje moglo bi joj se dogoditi, da joj ga promijene dekretom kao mnogim Slavenima u Julijskoj Krajini. Samo u tom slučaju moglo bi sve vrlo nezgodno da ispane. Jer bude li se komisija za promjenu prezimena držala one logike, po kojoj mijenja ostala slavenska prezimena, onda bi od slavenske forme Lukačević morao nastati Lucazzo ili Lucazzi... I neka nastupi u Napulju. Uspjeh će joj biti garantovan.

Rekonvalescentima i onima koji

boluju na probavnim organima propisuju ovdašnji i inostrani liječnici laku hranu. Takva hrana koja je lako probavljiva, a ujedno jako hraniva jesu »Jajnine« (makaroni, špageti, prilozi za juhu) naše domaće tvornice »Pekatele«.

ITALIJANIZACIJA IMEN V REŠKI POKRAJINI

Reka, marca 1935. (Agis). Izšla je posebna naredba reškoga prefekta, s katero se ho moralo spremeniti veče število imen v italijansko obliko. S tem bo zaključeno to delo v reški pokrajini in manjka le še izpolnitev in pospešitev dela na Tržaškem in Goriškem. Delo je zadelo v zadnjem času na precejšnje težkoe, zlasti na nespozume, ki so nastali med raznimi komisijami pri izpreminjanju imen. Ker je to večkrat dovedlo do nemogočih absurdnosti (tako so bili možni slučaj, ko so člani iste družine nosile naenkrat po več imen), so postali malo bolj previdni pri delu. Poleg tega pa zgleda, da so na dnevnem redu gotovo druge bolj važne stvari kot pa tako brezplodno in brezpotrebno delo.

KAD SE TALIJANSKI RATNI BROD ZOVE »CURZOLA«

»Curzola« — ta riječ »sumnjivog« korijenata, to je zapravo talijansko ime za dalmatinski jugoslavenski otok Korčulu. To je ime nosio do pred par dana, 13 godina poslije Rapalskog ugovora, jedan talijanski ratni brod! Što bi bilo kad bi se jedan jugoslavenski ratni brod zvao »Istra« ili »Ores« ili »Pula«? Doduše taj talijanski ratni brod nije bio velik, ali imafamija je talijanska ipak velika. Ovih dana sve talijanske novine pišu o »Curzoli«. U našim novinama susreće se to izazovno ime za Jugoslaviju, upravo dok odjekuje izjava novog talijanskog poslanika u Beogradu. »Curzola« je nestala — potopila se. Isplavila je 10. o. m. iz Taranta i poslije toga nema o njoj nikakvog glasa ni traga. Zaključuje fašistička štampa da je potonula, ali moguće je i to, da je otplovila — u nepoznatom smjeru... Jer da je potonula neki bi se trag te katastrofe ipak našao u deset dana. Da nije — Abesinija kriva...

SMRTNA NESREČA Z VOJAŠKIM STRELIVOM

Gorica, marca 1935. (Agis). V Rožni dolini pri Gorici se je zgodila zopet teška smrtna nesreča z granato, ki je zahtevala mlado žrtv. V bližini domaće hiše je iztaknili trinajstletni Ernest Debenjak 75 mm projektil. Radovednost ga je gnala da, ga je začel odpirati. Zaradi udarcev je projektil eksplodiral in je fanta dobesedno razmesaril.

Italijanski učitelj v Julijski Krajini

KAJ NAM PRINAŠA FAŠISTIČNA KULTURA

Odlomek iz poročila o stanju pri nas

Ljubljana, 19 marca 1935. — Agis. Neprestana pesem o dvatisočetni kulturi ustvarja v človeku predstavo, da je bogve kaj pod ploho te reklame v ducejevi državi. Zlasti si predstavlja mladi naraščaj, o katerem trdi duce, da je njegova predstraža, izkovana iz njegovih begovke pobranih načel in iz premodrih izkušenj bivših vojaških narednikov in radi slabega moralnega obnašanja premeščenih učiteljev, kot neke Danteje in Napoleone obenem. Toda Danteji še ne bodo, pač pa ni izključno, da bo naša deca pod spretnim vodstvom in novimi gospodarskimi prilikami postala nekaki ciceroni, kod jih je doslej produciral neapeljski in drugi južnoitalijanski proletarijat: Dammi un soldo, forestiere, povero affamato! (Daj mi denarja, tujec, ubogemu lačnemu!) Zato je dovolj če pogledamo nekoliko dejanski položaj ki je nastal, ko za našim visoko kvalificiranim učiteljstvom, ki je bilo deloma nasilno pognano preko meje, delno premeščen v notranje pokrajine, kjer ne ume deca književne italijanščine, oni pa njih narečja ne, ni več sledi in ko je prišlo na njih mesta novo učiteljstvo, večinoma iz južnih pokrajin, ki ne odgovarja niti po izobražbi niti po morali našim poklicnim vzgojiteljem.

V razumevanje moramo povedati iz izkušenj, da v južnih pokrajinah Italije ženska ne sme na ulico brez spremstva: deset in več let čakajo absolvirane učiteljice, da se izprazni mesto v domači vasi. Iz domačega kraja se izsele samo take, ki so prisiljene večinoma radi kakih moralnih zadreg in podobnih »čednostie, ki jih italijanska vaška moralna zelo strogo ocenjuje. Taki so »sterbri« italijanstva v novih italijanskih kolonijah: Goriški, Istri in Trstu, taki so tudi italijanski »mučeniki«, nositelji kulture (?), ki jih naš narod zato tudi pravično in primerno ceni. Da se tega zaveda najbrže tudi šolska oblast, pričajo vsakoletne premestitve in pogosto celo medletne.

Najvažnejše točke, kjer pravijo vneti ducejevi glasniki, da je treba prižgati luč italijanske prosvete in zatreti barbarska nagnenja, so predvsem naši obmejni kraji zlasti take vasi, kjer je prebivalstvo raztreseno.

Zgodaj že so pričeli razmišljati, kako bi »kulturno« posvetili in pofašistili te kraje. Streljanje, zapiranje, konfinacije lokalne in na otoke, nadzorstva, pretepanje, zapeljevanje in posiljevanje naših žena in deklet vse to ni doseglo tega namena. Odpor je še vedno nezmanjšal.

Poskusi s kolonizacijo se niso obnesli.

Vprašanje je namreč težko, ker kljub veliki vnemi in patriotizmu, niti bojevnik sam niso preveč navdušeni, da bi se kolonizirali tako blizu Balkana.

Previdnost je mati modrosti. Ko so po marseljskem umoru le glasno plakali granicarji po svojem mrtvem Kraju, so že pisali obmejni miličniki tako prestrašna pisma svojim nevestam, da ne vemo kako bi se postavili ti podstavki fašizma, če bi kdo res le količkaj požugal s pestjo. Pravijo tudi, da prihajajo iz notranjih pokrajin taki »junaki«, ki že od Vidma dalje (za staro italijansko mejo!) drže roko na samokresu, da jih ne bi morda kdo presenetil. Iz tega je razvidno, kakšno mišljenje prinesejo s seboj italijanski funkcionarji, ko prihajajo v naše kraje. Kdor pa je slabši in plah, je že po navadi surov in zloben, ker nima moči, da bi se pošteno in odkrito uveljavil s svojimi zmoglostmi.

Po vojni je po vseh naših vaseh vzcvetelo prosvetno življenje. Na društvenih večerih si čul prijazne pomenke o delu in knjigah, dečji naraščaj je pod spretnim vodstvom svojih kvalificiranih vzgojiteljev obetal najboljše nado za bodočnost, kot smo si jo zamislili po tistih nekoliko težkih dneh svetovne vojne.

Kar primerjati se ne da z današnjim stanjem.

Od nedeljah popoldne pijano petje in hripavo kričanje iz gostilen, ker je pijanost edina še dovoljena zabava, pri kateri seveda prednjačijo lokalni ovaduhi in zaupniki, ki imajo edini od naših ljudi še stalno zaposlenost in zaslužek. Seveda je treba nekoliko upijati sitno vest; po drugi strani pa ni slabo, če se da izvabiti v njih družbo kak človek, ki bi radi tega ali onega razloga mogel biti povod novega zaslužka, bodisi, da bi mu ušla kako nepravovern beseda, ali pa bi govor nanese na kako utihotapljeno blago. Ljudstvo je preplašeno, a vera je ostala. Vsakdo jo ljubosumno skriva. Položaj te spominja na Smrekarjevo ilustracijo v Črnovojniku.

Vseposod preže sumljiva ušesa. Vsak se privadi previdnosti in negotovosti. Ko zvečer ležeš spat, nisi nikoli

gotov, da boš res zjutraj vstal. Nikdar ne moreš vedeti, kdaj se zameriš vse-mogočnim konfidentom, ki te tekom noči pohvalijo pri »letečih skvadrah« (to so orožniške, milične in finančne patrole, ki preže vse noči po vaseh). Gorje zapoznelemu vasovalcu! Ni več dovoljena tradicionalna romantika vasonjanja pod oknom: roke v zrak, puš-kino kopito v rebra in čez glavo, natančna osebna preiskavanja in potem v varnostno celico na stražniško postajo. Če so tvoji odnosi z gospodi zaupniki dobri, boš morda tekom dneva že doma, obratno pa pripravi hrbot. Ako si ponoči zunaj to ni le prevratna propaganda, ki danes ni najhujši zločin.

To diši že po špijonaži, in ako imaš še žepni nožek — po oboroženem uporu.

Prijatelj moj dragi, mi smo potomci Rimljanov, zato čudovito modri, da nosi že vsak nele brigadir, temveč vsak karabinjer in miličnik, bivši brezposelni zidar ali brusar, svojo postavo s sabo. Sto tvojih jusov ne zaleže nič; ako znaš na pamet vse policijske paragrafe in še Rocco kazenski zakonik po vrhu, to še ni nič. Rocco je bil tepec, on ne razume; to vem le jaz, milite confinario (mejni miličnik)! Včasih se pa vendar zgodi, da so sodniki v zadregi, dasi so v fašistični Italiji zakoni silno vlečljivi. Toda, da je le zločinec, zločin se že najde; politični moment in nacionalni prestiž naj določita število let, ki naj mu jih prisodijo.

Zgodilo se je, da se je peljal nekoč v mraku iz Cerknega proti Želinu finančni stražnik in mu je počila guma.

Revež, ki živi kot vsi italijanski prise-ljeniki, neprestano pod vtisom namišljenih napadov, se je smrtno prestrašil in začel na vse strani streljati. To je privabilo orožnike, ki stražijo utrdbi pri Želinu. Seveda je nastala takoj prava revolucija! Na noge: orožniki, tajni policisti s psom in vse, kar diši po fašizmu in novi Italiji, pa iskat zločinca! Počilo je, tudi strelji so bili in to je dovolj. Zločinec mora biti; ako ga ni, se ga naredi, kakaj pa so po vaseh fantje, ki branijo da niso vsa dekleta laške prilježnice. Hajdi nad zverino! Tako so sedeli fantje cele tedne, dasi so vsi ljudje vedeli, kakšen »napad« je bil. Fant, ki se je predrznil, da je sodniku povedal v obraz svoje mnenje, ki je bilo tudi mnenje vseh ljudi, da sta zločin napravi- kolo in finančev strah, je bil zato nagrajen s dvoletnim policijskim nadzorstvom, dočim so bili drugi oproščeni. Pravica mora biti, to je jasno!

Se več bi lahko povedali o »narodnih herojih« tihotapci, če bi lahko javno govorili. Te zgodbe bi zasenčile še zgodbo o tolminskem grofu, ko je šel nad medveda. Ko je bila faš. revolucio-narna razstava v Rimu in so jo morali naši ljudje obiskati, so potem drugi spraševali, če so videli, kake spodnje hlače iz obmejnih krajev. Te zgodbe so tolažba naših ljudi, ki si jih prišepeta-vajo med seboj pri delu, ko se preje previdno ozro okrog.

Po tiho govoriti je protidržaven zločin in fašistični Rim ima ostre pa-ragrafe.

Po zadnjem pomiloščenju so se namreč spet tatovi in sleparji umaknili in naredili prostor našim ljudem. Tat in slepar je lahko še velik rodoljub in izvrsten fašist, tem trmastim Slovanom pa ni lahko utepsti v glavo slavno rimsko kulturo in fašistovski patriotizem.

Kot že omenjeno so zaupniki in »camicie nere scelte« (izbrane črne sraj-ce) tudi danes, ko je zavladal videz le-galnosti, še vedno absolutni gospodarji vasi. O tem bi se lahko napisale cele knjige, o teh prekupcih s človeškimi dušami.

Vsaka vas ima svojega nadzornika — konfidenta ali celo po več, ki po-tem tekmujejo med seboj na ra-čun naših ljudi.

Ti konfidenti, običajno moralne propa-lice, pogosto povzročajo nele lažnjive ovadbe, temveč vsakovrstne pretepe in nasilja celo nad berači.

Primer — cerkljanski vicepodesta Čeljk Josip, ki je lani na cesti proti Cerknem v bližini Reke napadel onemoglega starega berača.

To so videli nekateri ljudje, a se niso upali umešavati, ker sta že znana, on in njegov brat, po vsej Soški dolini kot fašistična nasilnika, ovaduha in pretepa-čca. Zgodovina Goriške ne bo mogla prezreti teh imen, ki so združena z zgo-dovino nasilja in krivičnih ovadb.

Po vseh vaseh se ljudje malone kri-žajo, ko jih zagledajo. Poleg ovadb in nasilja, kot smo zvedeli zadnje čase, vr-šita še drugo nalogo, ki se bržkone sklada s fašistično moralno, da pomaga-ta k propasti revnih posestnikov, — da namreč neusmiljeno sleparita pri lesni kupčiji uboge ljudi, ki morajo pred grožnjami molče prenašati težke krivi-ce in denarne izgube.

Ti konfidenti, ovaduhi, so prvi sad fašistične kulture v naših krajih: Duče veren posnemolavec vseh dob, je

poleg mnogih lepih stvari uspešno uvedel Dionizijevo uho po vsej državi. Mogoče ga je že postavil v svojo sobo, če ne pa se še lahko zgodi, poleg Cezarja še Dionizi-jev kip. Tako grd nevhvaležnež pač ne bo, da bi učitelja pozabil. Govorice tr-de, da ga ta tretje armada stane nič manj ko prava, ako ne celo več.

Roko v roki z ovaduhi mora iti še drugi kulturni činitelj — učitelj-stvo.

Dasi fašistični režim ob vsaki pri-likli naglašja svoja kulturna prizadeva-nja, teh v praksi skoro ni opaziti. Uči-teljstvo mora biti pod sedanjim reži-mom v prvi vrsti nekako podrejeno po-licijsko osebje, ne pa vzgojitelj. To je kontrolna policijska oblast v vasi. Oni morajo paziti nad vsem, tud nad zaup-niki, dočim zaupniki po drugi strani pa-zijo na učiteljstvo, ker včasih le pride kaka »pecora perduta« (izgubljena ov-ca), ki nima dovolj nacionalnih in poli-cijskih sposobnosti; mogoče je celo, da ima kulturne ambicije, pa bi se rada res vzgojno udeleževala. Te je treba s svarili in primerno grožnjo spraviti na pravo pot. Saj se radi spreobrnejo; ako že ne to, se vsaj kmalu umaknejo drugam, da zasede mesto sposobnejši — policaj.

Nekoč je mlad učitelj, idealen fant, sam tožil, da mu je neprijetno, ker misli varnostna oblast, da je zato, gulil celih sedem let hlače po šol-skih klopih in prišel v te kraje, da ga sedaj ponižajo za navadnega špijona, ki je še manj kot miličnik. Revež si je pač drugače predstavljal svoje kulturno poslanstvo.

Ravno tako je tožila neka učitelj-ica iz južnih pokrajin, da je naveličana takega »vzgojevalnega« dela, ko ima dnevno v razredu karabinerje, milični-ka in finance, ki jo silijo naj za napre-dek in večjo slavo domovine in režima voha med ljudmi, kaj mislijo in delajo, pazi na tihotapce, zlasti še na gotove nezanesljive osebe v vasi. To so sicer bolj redki slučajji med učitelji, ker obi-čajno kar slepo vršijo svojo nalogo, glavno je pač kruh.

Prav za prav se zdi, da ne odvisi več od šolskih oblasti, temveč od policijskih, ker je kulturna vzgoja odveč, zadošča nacionalna — policijska. Tako se danes učiteljstvo ne klasificira več po svojih vzgojnih zmoglostih, temveč po »patri-otskih« (t. j. po policijskih!) Ako si do-ber ovaduh; da spraviš čim več ljudi v varnostne celice in morda celo v Rim, potem bodi prepričan, da postaneš kma-lu »fiduciario« (neke vrsti podravnatelj) in v doglednem času ravnatelj.

Za duhovnost in prosveto ni več mesta, glavno je pest.

Ovaduhi in učiteljstvo tvorijo dostojen kader, ki tepta in straši naše uboge ljudstvo, ki prisiljeno molči in plačuje davke, proti katerim so bile grofovske desetine v fevdalni preteklosti le malen-kostno breme. Kako bi ne! Razne javne in tajne armade stanejo. Zakupniki davka potegnejo zadnji rep iz hleva in zadnji košček kruha izpred ust gladujo-či deci.

Poleg pravih davkov in najrazličnej-ših naklad, zlasti občinskih, ker so nez-možni podedati s svojim sleparskim osebjem vred po vseh občinah napra-vili dolgove za svote, o katerih se našim bivšim poštenim in razmere poznava-jočim županom še sanjalo ni, pride še balisti davek. Hočeš ali nočeš ti uta-knejo otroka v črno srajco, ti uboga slo-venska para, plačaj najprvo pet lir, po-tem pa še vsak mesec po eno, poleg naj-različnejših stroškov, ko doma nimaš ni-ti soli, o kruhu še govora ni, ker si ve-sel, ako je moka za neslan močnik.

Neredki so slučajji, da v gorah, ki ni-so niti v najhujših dneh svetovne vojne poznale glada, danes ljudje stradajo in včasih cele dneve prežive ob samem posnetem mleku.

O mladini še govora ni, namreč o njenih kulturnih pridobitvah v šoli. Milo se ti stori, ko čuješ deco, ki poje o ljubici in rožmarinu, otroških pesemic pač ne zna. Drugače je, v kolikor nima domače vzgoje, čisto podivjana. Šola prispeva k temu.

Kaj meni toliko opevana baliska vzgoja, lahko sklepate iz tega, kar se je zgodilo lani meseca avgusta, ko so ta-borili avangardisti (predstraža) na Rojcah v Gorici in je

neki avangardist v prepiru kar z bodalom zabodel svojega tovariša. Saj se to učijo. Šole ni več; fizična vzgoja in prepevanja patriotskih in sramotilnih popevk to predstavlja bivstvo pouka. Ako še moralni vzgledi učitelj-stva niso ravno primerni in vzgojni, je nujno, da je mladina taka. Da je to res, namreč da tudi morala tega učiteljstva ni ravno hvale vredna, pričajo vsako-kodnevi vzgledi, precej zgovorno pa iz zadnjih dni

procesproti ravnatelju znane kul-turne ustanove, konvikta »Principe Umberto« v Gorici, ki je zlorabljal svoje gojence

ter bil radi tega tudi obsojen. Škandal je bil pač preširok, da bi ga kar eno-

stavno pokrili, kot se zgodi ob po-dobnih slučajih pri učiteljstvu.

Poznan je slučaj neke učiteljice, ki bila nameščena v gorski vasi pred kakimi dvema leti, priležnica vseh mil-čnikov in celo neki vojaški pater z Go-ricice jo je obiskoval. Posledica tega te-snega sodelovanja med milicijo, vojnim kuratom in učiteljico je bil otrok, za katerega so potem nudili sredstva kar štirje očetje s patrom vred. Seveda je to tudi delo za »patriot«, saj je to demo-grafski porast, ki je Dučeju tako zelo pri srcu.

Sicer pa ponekod gotovi eksponenti balističnih in podobnih ustanov pridiga-jo čisto mladim, 12 letnim in še mlaj-šim frkljam, mesto o punčkah in knji-gah o — materinstvu, drugod pa vzgo-jitelji sami razlagajo v šolah o izvoru otroka na tak način, da pohujšujejo de-co, vsaj tisto, ki ume dovolj italijanšči-ne. Ako se kdo drzne protestirati proti taki vzgoji, je še lahko vesel, da mu le pogroze in ne kaj drugega.

V neki drugi vasi je bil tudi krasen eksemplar, (kar vse je dobro za Ju-lijsko krajino), ne ravno mladost-na, a tembolj krepstna učiteljica. Radi vlačugarstva jo je zapodil in izobčila rodbina. Kam z njo? Lahko vprašanje. V Italiji je neka kolonija, ki se zove Julijska Krajina, kjer je raj in kruh za vsakega, da je le dovolj pa-triot in fašist, akoprav »deli ultimissi-ma ora«. Da je le pravovrni fašist, mora-la je postranska stvar! Da se tu ni spremenila je gotovo. Celu financarji in miličniki so se morali skrivati pred njo. Med šolskim poukom je pošiljala otroke uro daleč po vino in likerje, pravtako se je med poukom upijajala. Pogosto je peljala otroke na takozvane šolske izle-te, pa je izostala ves dan, mesto par ur, ker se je zasedela pri vinu in moš-tem znanju in pozabila na otroke, ki so gladni postopali okoli gostilne. Ne-kega dečka je kaznovala tako, da mu je z iglo prebadala roko in ga je šele na protest ljudi izpustila. Neredko so imeli otroci modre otekline po glavi hrbtu in rokah. V pijanosti pač ni pazila, kam prileti. Javna tajnost je, da je, seveda le v vzgojni vnemi, prerada objemala in stiskala dečke iz zadnjih šolskih let. Preveč bi bilo, ako bi našli vse »vzgoj-ne« vrline, ki jih je kazala v šolskem in privatnem življenju. Sedaj je prene-sla svojo kulturo na drugi konec naše domovine. Najbrže so jo tamkaj tudi rabili.

Pa kaj učiteljice, tudi njih kolegi delajo predvsem na to, da jih naše ljudstvo zgražajoč primerja ma-džarskim vojakom, ki jih spoznalo med vojno.

Celo nekateri podravnatelji dajejo po-drejenim tako dober vzgled, da so se go-stilniške natakariče kar oddahnile, ko so zvedele, da bo vojna v Abesiniji. Ena je celo predlagala, naj bi poslali doli predvsem učiteljstvo, da bo po vrnitvi in znani abesinjski kuri, lažje in do-stojnejše vršilo svoj poklic.

O dostojnem poučevanju tudi ne ško-di povedati. »Ti«, pravi Francek, svoje-mu popoldanskemu tovarišu, »danes smo bili »porchi« in »brutti assassini«. — »Kaj to! Nam ja rekla naša: »Razza d' idioti!«

Ni treba pripomniti, da otroci vrača-jo to, kar dobijo. Drugje, ker se otroci niso hoteli vpisati v balilo, jih je učiteljstvo strahovalo na vse mogoče na-čine: pretepanje, oslovske klopi, zmer-janje sramotilni napisi itd. Vsa sredstva torej, ki jih je moderna vzgoja že pred desetletji obsodila, kot nekulturna in surova se danes uporabljajo na naših otrocih poleg drugih specialnih metod kot zlorabljanje mladoletnih (slučaj Gorico, prej Idrija in še nekateri, ki ra-di starejš niso prišli v javnost).

Zato se nihče ne bo čudil, ako bo po zaslugi fašističnih vzgojnih metod zrasla nova mafija,

ker je jasno, da so nekdane ljudske šole, središča in žarišča prosvete izgu-bile svojo nalogo in postale v prvi vrsti policijski uradi, v drugi pa kasarne, kjer otroci izgube še tisto malo spodobnosti in dostojnosti, katero jim nudi dom.

Pred leti smo poznali berača, ki je prerokoval, da bo kmalu postalo na sve-tu tako, da bo en sam hlev in pastir. Naši ljudje se ga spominjajo in pravijo, da je pri nas že točno tako. Življenje nas je razdelilo v pastirje — policijska upra-va in ovce — nadzirano naše ljudstvo. Prosveta se je razbila, pod pobesnelim fašističnim nacionalizmom propada du-hovnost, nastala je vzgoja in šola, kakor je niso poznala zadnja stoletja. V šo-lah se vzgaja mladina v pretepače in ovaduhe; če bo kdo slučajno kaj druge-ga, pač ne bo to zasluga fašistične šole.

JEDNA INTERESANTNA SLIKA NA TEMU FAŠIZAM I CRKVA

Pula, marta 1935. Sve se vidnije manifestuje dobar odnos izmedju fašiz-ma i Vatikana. I clancima i namife-stacijama i slikama itd. U posljednje vrijeme talijanski svećenici u našim krajevima dijele slavenskoj djeci povo-dom prve svete pričesti svete sličice, koje prikazuju tri ličnosti, svaku u svo-joj elipsi: Kralja Viktora Emanuela, Mussolinija i Sv. Oca Papu. Slike su jednake po veličini. Mussolini je u sre-dini, iznad njega su tri amblema: sa-vojski grb i papinska tijara s ključe-vima Svetoga Petra. Kao što je Musso-lini u sredini medju kraljem, tako je i fašistički znak izmedju savojskog gr-ba i papinske tijare

Petgodišnjica smrti Oca Istre Matka Laginje

Zagreb, 18. marta. 1935.

Navršilo se pet godina od smrti Matka Laginje — Oca Istre.

Sam taj naziv — Otac Istre — kojega mu je naš narod instinktivno dao, pokazuje nam svu veličinu toga čovjeka, koji je žrtvovao sve za Istru — za istarskog čovjeka — seljaka.

I danas, iza pet godina od njegove smrti, njegov je lik živ i svjetao među nama. Svi mi, i oni školovani i oni koji manuelnim radom zaslužuju svoj kruh svi mi imamo taj lik na jednak način pred očima.

Jer Matko Laginja je kroz dugi niz godina utjelovljivao u sebi Istru. On je bio sinteza svih naših borba i svih naših težnja.

On je i sada svjetao znak u našim uspomenama, koji nam uvijek kaže kako treba za svoju zemlju raditi i kako se treba za nju boriti.

Zato danas na petu godišnjicu od njegove smrti, sjećajući se našeg velikog čovjeka borca, stisnimo redove i nastavimo borbu — složno i jednodušno.

Tako ćemo najbolje počastiti uspomenu dra Matka Laginje — Oca Istre.

Na petu godišnjicu njegove smrti priredjene su u Zagrebu zadušnice, kojima je prisustvovao velik broj poštovalaca.

PUPIN I JUGOSLAVENSKO-TALIJSKE GRANICE

U Americi umro je Mihajlo Pupin, Jugosloven, jedan od najvećih naučenjaka svijeta. Pupin i Tesla dva su velika, koja su na polju fizike zasjenili slavu Marconija i stajali uz bok Edisonu.

Mi se Pupina sjećamo i kao borca za što pravednije granice prema Italiji.

Ona sudbonosna dana kada su se određivale granice Jugoslavije dr. Pupin bio je jedan od najkorisnijih branitelja Jugoslavije. Kada se na pariškoj konferenciji pojavilo sudbonosno pitanje Londonskog pakta, brzojavno ga je pozvao tadašnji predsjednik naše delegacije Pašić, da iz New-Yorka odmah dođe u Pariz, jer je dobro znao da će svojim tijesnim vezama sa predsjednikom Wilsonom, koji je bio u najintimnijem prijateljstvu, jer su zajedno bili na Columbia univerzi kao i sa svojim velikim ugledom u američkoj javnosti postići od američke delegacije mnogo više, nego što bi to mogao postići iko drugi. I dr. Pupin tome se pozivu odmah odazvao i sa prvim parobrodom krenuo je iz New-Yorka za Pariz, gdje je stajao u najtješnjim vezama sa Nikolom Pašićem i drom Antom Trumbićem, a tako isto i sa ostalim članovima jugoslovenske delegacije.

Pupinova saradnja na konferenciji mira bila je zaista dragocjena. Uz poroć eksperimenta izradio je odlični memorandum o Dalmaciji, Istri i Sloveniji te ga 19. aprila 1919. godine predao predsjedniku Wilsonu. Efekat ovog Pupinova memoranduma bio je ogroman. U mnogome je njegova zasluga što je Wilson zauzeo prijateljsko stanovište prema Jugoslaviji, te što je bar Dalmacija bila spašena za Jugoslaviju.

Kada su američki stručnjaci povjerali Pupinu da su Engleska i Francuska pristale da otpustanje bledske kotline Italiji, pa da i sam predsjednik Wilson potpisao dotični zapisnik, prof. Pupin je rekao:

»Na taj način Italiji će biti otvorena vrata da prođe u Jugoslaviju kada joj se god prohtjedne«.

Ova Pupinova izjava bila je odmah saopćena Wilsonu, koji je opozvao svoj potpis na zapisniku.

Zatim je došlo na dnevni red korusko pitanje. Slovenski delegati Žolger i Rybarž Pupinu su izložili položaje. Pupin je odmah otišao k Wilsonu, predsjedniku američke delegacije te ga molio da se američka delegacija zauzme za to da sav sporni koruski teritorij dobije Jugoslavija. Američki stručnjaci su predlagali da se Koruska podijeli u zone: južna: da se odmah ustupi Jugoslaviji, a sjeverna Austriji, jer bi inače moralo doći do plebiscita. Pupin je taj predlog odmah saopćio Pašiću i Trumbiću i oni su bili pristali na to. »Ali slovenski delegati — kaže Milan Jevtić koji to iznosi — koji su koruski narod poznavali slabije od američkih eksperata nisu htjeli ni čuti o tome: zahtijevali su plebiscit i izgubili su Korusku«.

Pupin se dalje uspješno zauzimao za granice u Baranji i Medjimurju. Kao plemenit idealist i pravi Jugosloven vi-teški je pomagao svojoj domovini u teškim danima.

SLIKARSTVO ANTUNA MOTIKE

Članak, koji je pod tim naslovom izašao u našem listu (u prošlom broju) preštampane su u cijelosti zagrebačke »Novosti« od 20. o. m.

Naša kulturna kronika

ČEHOSLOVAKI ZA JULIJSKO KRAJINO

Naša manjšina pod Italijo na razstavi »Jugoslaveni onstran meje« v Pragi

Praga, marca 1935.

V okvirju pražkega jugoslovenskega meseca sta priredili praška sekcija Českoslovaško-jugoslovenske lige in ljubljanska Akademski podružnica C. M. Družbe v konferenčni dvorani Č. T. K. (Českoslovaška tiskovna kancelarja) v Pragi pregledno razstavo o Jugoslovanih v inozemstvu. Stenske zemljepisne karte, diagrami in napisi prikazujejo kraje, kjer prebivajo Jugoslaveni na cellem svetu, njihove organizacije in časopise. Sliko izpolnjujejo številne fotografije jugoslovenskega izseljeništv, skoraj popolna zbirka jugoslovenskih izseljeniških listov ter faksimile časopisov, ki jih je izdajala jugoslovaška Narodna Odbrana med svetovno vojno v Južni Ameriki.

Jugoslovenske narodne manjšine so na podoben način obdelane. Razstavljene so časopisi, ki izhajajo v različnih državah in ki so izhajali v Italiji. Manjšinski oddelek ima tudi lepo zbirko etnografskega materijala, sestoječega iz fotografij narodnih noš ter vezenin in iz šestih figurin s originalnimi primorskimi nošami. Obiskovalce preseneča najbolj oddelek o jugoslovenski manjšini v Italiji. Tudi dnevno časopisje se v svojih poročilih za ta oddelek najbolj zanima in se ob tej priliki spominja Primorcev.

Dnevnik »Národní Osvobození« je pisal 13. t. m. med drugim:

»V Italiji pa je zgodovina Jugoslovanov najbolj tragična. Po premirju so zasedli Italijani v intencijah londonskega pakta iz l. 1915 jugoslovaška ozemlja in Dalmacijo. Jugoslovaško prebivalstvo jih je pozdravljalo kot saveznike Srbije. Smatralo je okupacijo za provizorno. Dve leti je potem trajal italijansko-jugoslovaški diplomatski boj za omenjeno ozemlje. Zaključen je bil z rapalsko pogodbo od 12. XI. 1920, v kateri so se Italijani odrekli Dalmacije in so zagotovili v Dalmaciji živčim Italijanom (približno 4900 osebam) razsežne pravice, precizirane pozneje v t. zv. netunskih konvencijah l. 1925. Pravice velike jugoslovaške manjšine v Italiji niso bile zagotovljene v mirovnih pogodbah. Vendar so obljubljale italijanske politične osebnosti, da bodo ohranili narodnostne pravice jugoslovaških manjšin na novem italijanskem ozemlju. Toda brž ko je prišla l. 1923 na vlado fašistovska stranka, je odrekla oficijelna Italija Jugoslovanom v Julijski Krajini vse njih narodne pravice. Že pred tem so pristaši fašizma uničevali jugoslovaške narodne dome in zavode, zlasti l. 1920 Narodni dom v Trstu. Leta 1921 so imeli Jugoslaveni pet poslancev v rimskem parlamentu a leta 1924 že samo dva. Od leta 1929, ko je bila vpeljana volitev enotne narodne liste 400 poslancev, ki jo predlaga vlada in vodstvo fašistične stranke, niso Jugoslaveni v italijanskem parlamentu sploh zastopani. Občinska samouprava je bila otpravičena l. 1926. Na čelu občine stoji sedaj imenovani italijanski »podesta«. Zakon šolskega ministra Gentile iz l. 1923 je uničil postopoma od leta 1923—29 jugoslovaško šolstvo, ki je šlo pred vojno 531 ljudskih in 12 srednjih ter strokovnih šol. Leta 1930 je bila na uradno povelje zaprta poslednja slovenaška zasebna šola pri sv. Jakobu v Trstu. Tudi jugoslovaška kulturna društva so bila raspuščena. Pričujoča fakta govorijo na razstavi z mnogih, neagitačnih diagramov in kart, stebrov števil in nekoliko zgodovinskih citatov«.

Istega dne je pisalo »Právo lidu«: »Pri površnem pregledu razstave zanjma obiskovalca zlasti številni dokumenti o življenju velike veje jugoslovaškega naroda, ki živi v Italiji. Z diagramov je jasno, da je bilo v slovenskem delu Italije v l. 1918 550 slovenskih šol, l. 1928 ni na cellem ozemlju te pokrajine niti ene šole«.

Dne 15. III. je pisalo »Právo lidu« pod naslovom »Spomin na Trst« med drugim:

»Dolgo preko polnoči sem poslušal te tožbe in zdelo se mi je, da jih ne bo konca. Tragični trak nesrečne usode veje slovenaškega ljudstva, ki šteje okrog 600.000 duš, se je razvijal pred menoj v svojem brezupnem klicanju na pomoč, brez moči. Poslovili smo se da se nismo nikoli več videli. Jaz sem odpotoval na sever s težkim spominom na Trst tako kot se mi je pojavil onega septembarskega večera l. 1923. Samo nekoč me je nekaj spominilo na ono tedaj sklenjeno prijateljstvo. Bilo je to poročilo o uboju starih jugoslovaških fantov s strani fašističnih udarnikov. Ime enega izmed ubitih me je spominjalo onega, ki sem ga bil tudi tedaj ujel pri predstavljanju v oni tržaški zakotni vinnari. »Slika onega tržaške vinarne, govor z onimi neznanimi znanci, se mi je zopet prikazala v spominu v polni sliki. Tak čuden grenak spomin na Trst. Šel sem na razstavo... To je vpitje proti

nepravičnosti. Ako se kliče po reviziji mirovnih pogodb, ako se kje goji revizionistička politika, bi to imela pravico predvsem Jugoslavija. Ni primere večjega narodnega, kulturnega in gospodarskega zatlačevanja, kakor ga izvajajo Italijani v krajih, kjer prebivajo Slovenci in Hrvati v severni Italiji. Groze zloglasnega madžarizatorja Kolomana Tizze, zaradi katerih je proslul v svoji raznarodovalni politiki na Slovaškem, je prekosilo to, kar se je na Goriškem zgodilo in se doslej godi. In vendar gre za enega izmed najbolj zavednih delov jugoslovaškega naroda«.

»Preko 600.000 Jugoslovanov, ki prebivajo predvsem v t. zv. Julijski Krajini, sestoječe iz pokrajin Trsta, Gorice, Pule in Reke, so danes pravzaprav mrtve duše, ki ne pomenijo svojemu narodu ničesar. Šlo je hitro, kar prehitro, da človek niti ne more razumeti, kako je nekaj takega sploh mogoče pred kulturnim svetom izvesti. To ozemlje, ki meri skoraj 7.500 km², pričlenjeno z mirovnimi podobami k Italiji, kot da bi se pogreznilo v grob. Manjšinske pravice Jugoslovanov na tem ozemlju niso bile zagotovljene. Bile pa so vsaj obljube. Te pa so padle, brž ko se je l. 1923 polastila vlade fašistične stranke. Gosposko, z nasilno gesto, je odrekla Italija Jugoslovanom v Julijski Krajini vse njihove narodne pravice. Kako se je to godilo nam povedo naslednja dejstva. (Nakar govori pisatelj opširno o zastopstvu v parlamentu, o šolstvu, o društvi in zadrugah, o italijanizaciji imen itd.)

»Národní Listy« so prinesli 17. t. m. na prvi strani fotografijo z razstave s pripisom: »Nasliki je del razstave, ki razpravlja o jugoslovaški manjšini v Italiji o številu 600.000 prebivalcev, oropanih vseh jezikovnih pravic, brez šol in časopisov«.

TRI PUBLIKACIJE POVODOM PRAŠKE IZLOŽBE

Povodom interesantne i vrlo korisne izložbe u Pragu (o kojoj donosimo izvještaj) štampan je program, u kojem se pregledno govori o Jugoslovenima izvan granica. Na prvom mjestu i najuspješnije govori se o Jugoslovenima pod Italijom.

Na 20 stranica dala je zatim Českoslovačka-jugoslovaška liga jedan opširniji i temeljitiji prikaz o stanju Jugoslovena pod Italijom pod naslovom »Otzakna menšin mezi Italií a Jugoslavijí«.

Nakladom iste lige izašla je nadalje tim povodom brošura pod naslovom »Jihoslované jímž se národnostních práv nedostalo«. To je sintetički i vrlo uspio pregled o stanju našeg naroda pod Italijom, a zatim o Jugoslovenima u Koruskoj i Grdašcu. Brošura ima 32 stranice.

CAR I KATALINIČ U »JADRANSKOJ STRAZI«

Martovski broj revije »Jadranska Straza« donosi novelu »Kapetan Pača« od Viktora Cara Emina i crticu »Sin mora« od Rikarda Katalinića Jeretova.

PRIZNANJE PROF. MATI TENTORU

Josef Vajs, praški slavista i glagoljski paleograf, ocjenjujući u najnovijem svesku naučnoga časopisa »Slavia« Tentorovo »Latinsko i slavensko pismo«, koje je izdala Matica Hrvatska godine 1932, ističe, da je ova knjiga vrlo dobar uvod u nauku o pismu, bogata mislima i rezultatima najnovijih istraživanja i stoga korisno štivo popularnoga smjera o pitanjima, koja zanimaju obrazovani je čitatelje. Kada Vajs hvat, da je na malenu prostor izneseno mnogo pobudjujući u čitatelja želju za daljnjim potankostima, onda služi knjiga na čast i piscu i izdavaču.

SLIKARICA ELDA PIŠČANCEVA

»Mladina« (br. 3 1935) donosi članak K. Dobide o poznatoj našoj slikarici Eldi Piščancevoj.

NARODNO BLAGO KORUSKIH SLOVENACA

U Mariboru je izašla knjiga pod naslovom: »Narodno blago koruskih Slovencev«. Sabrao Vinko Möderndorfer, izdalo »Zgodovinsko društvo« u Mariboru. U tom je djelu sabrano mnogo folklorističkog materijala od najveće naučne vrijednosti. Slično bi djelo trebalo i Julijskoj Krajini.

USPJEH IVA ŠORLIJA

Poslije Ljubljane prikazivala se i na mariborskom teatru nova drama našeg književnika Iva Šorlija »Blodni ognji«. Uspjeh je bio velik kao i u Ljubljani.

»LA CIUDAD DE TRIESTE«

Pod tim naslovom donosi »Slovenski tednik«, koji izlazi u Buenos Airesu na prvoj stranici članak na španjolskom jeziku, u kojem govori o historiji i nacionalnom karakteru našega Trsta i o talijanskom nasilju u Julijskoj Krajini.

POVODOM SVE VEĆEG INTERESA ZA ČAKAVŠTINU

U povodu sve većeg interesa za naše dialekte naročito za čakavštinu u posljednje vrijeme, vrijedno je upozoriti na činjenicu, da se u naprednim zemljama posvećuje sve veća pažnja i naučni interes prema dialektima.

Kako dialekti prodiru i u obuku u pučkim i srednjim školama dokazuju ova dva ekscerpta iz nastavnog plana poljske republike. Nastavni plan iz godine 1920 u Poljskoj veli ovo:

»Valja razlikovati jezične pogreske od dialektičkih izraza. Jezične pogreske moramo bezobzirno i dosljedno suzbijati, dok dialektičke izraze smijemo dopustiti u nastavi. Ne smijemo ih smatrati jezičnim pogreškama, jer ti izrazi sačinjavaju dio bogatstva našega jezika«.

Posljednji nastavni plan za poljske škole iz godine 1934 govori s još više poštovanja o značenju dialektu u općoj kulturi ovo:

»Škola mora obratiti pažnju na dialekat; učitelj mora poznavati dialekte i prema njima zauzeti ispravno stanovište; to sve ima da pobudi u djeci razumijevanje, da dialekat nije pokvareni jezik nego jedna od varijanta poljskog jezika, koje se ne treba stidjeti niti je suzbijati nego naprotiv dialekte valja poštivati«.

LUŽIČKI GLAS O ANTI DUKIĆU

»Serbske Nowiny«, dnevnik Lužickih Srba, što izlazi u Budišinu (Bautzen) u Saskoj, donio je dne 6. t. m. topao prikaz o životu i radu Ante Dukića, a 11. t. m. ovelič izborak aforizama iz njegovih »Pogleda na život i svijet«.

KNJIGE »GORIŠKE MATICE« IN »GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE ZA 1935.«

V Goriški Matici so izšle letos sledeče knjige: Plemić Ferdo »Po krono — dekle in vino«, novela 12 Din; Vrtnjakov Nande »Pravljice iz tujih logov«, ilustriral Bambič, 12 Din; Trnovec Jakob »Z orodjem v rokah«, nekaj praktičnih nasvetov in pripomočkov za nestrokovnjake, 12 Din.

V letošnji »Goriški Mohorjevi družbi« pa so izšle: Achermann F. H. — poslovenil V. B. »V službi pri trinogu«, povest iz časov francoske revolucije, 16 Din; dr. Ant. Zdešar »Sv. Vincencij Pavelski«, apostol kršćanske ljubezni, 18 Din; »Zimske urice«, povesti in slike, 10 Din.

Koledarjev oblas letos ni dovolila. Naročajo se v Jugoslovaški knjigarni v Ljubljani.

CRKVENI SLIKAR VINCENCIJ IZ KASTVA

U slovenskoj literarnoj reviji »Mladina« (br. 3 1935) piše poznati historik umjetnosti Fr. Stele pod naslovom »Iz zgodovine slovenskega cerkvenega slikarstva« o Vincenciju iz Kastva.

KONCERTAT PJEVAČKOG ZBORA DRUŠTVA »ISTRA«

Za nastup pjevačkog zbora odredjen je definitivno 10. aprila. Točno je fiksiran i program koncerta. Izvodit će se stvari ovih kompozitora: E. Adamića, Brajše, Dukića, Hajdriha, Lebana, Matetića i Zlatića. Osim zbora nastupit će i solisti i to: gdja. Kundić (sopran), te gg. Molinari (bariton), Sir (tenor) i Zupan (bariton). Program je podijeljen u tri dijela. Prvi dio, zbor, umjetna muzika, drugi dio solisti, umjetna i narodna i treći dio opet zbor, narodna. — Ujedno se ovim putem upozoruju oni pjevači koji još treba da dodju, da otsada nefaljeno prisustvuju svakom pjevačkom pokusu. — Odbor.

NAŠA PESEM NA PROGRAMU AKADEMSKOG PEVSKEGA ZBORA V LJUBLJANI

Našo emigraciju opozarjamo, da se bo 1. aprila t. l. vršil v »Unionu« koncert Akademskoga pevskega zbora (APZ) pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kraljice Marije. Program obsega skladbe po narodnih moti-vih iz panonskega (Prekmurje Stajerska), sredozemskoga (Goriška, Tržaška, Tolmin-ska) in dolenskega okrožja. Koncert bo velika kulturno-glasbena prireditev za našo glasbeno umetnost.

Naše kraje bodo zastopale te-le pesmi: »Zenska mi v goste gre«, ki jo je priredil naš rojak, prof. na ljublj. konservatoriju Vilko Ukmar. Pesem je skercозна in polna idrijskega knapovskega humorja. »Vinski brate«, ki jo je priredil Kocijančič. »Od mrtve deklice« od Emila Adamića. To pesem še danes ponekod pojo ob krsti. Za današnje dni še posebej pomembna pa je preprosta priredba Franceta Marolta »Barčice«. Besedilo je iz mlajše dobe: slovo fantov in deklet, ki odhajajo čez morje. Nastala je morda v času, ko so začela naša dekleta hoditi za kruhom v Aleksandrijo. Najimpozantnejša skladba v vsem programu pa bo brez dvoma »Kralj Matjaž« z Goriškega. Vsebinske te junaške pripovedne pesmi je zelo čudna v razmeri z drugimi sličnimi. Skladbo odlikuje do zdaj še nepoznani slovenski plesni ritem. Na to pesem so namreč plesali pod lipo, kar se je še do danes ohranilo v Zili na Koroškem. Priredil jo je prof. Matija Tomc. Koncert bo zaključen prikaz izživljanja in tvorne sile ter elementarnosti vseh Slovencev, tudi tistih, ki so danes politično ločeni. Ker vlada za koncert že sedaj veliko zanimanje, opozarjamo vse, ki se za to interesirajo, da si pravočasno nabavijo vstopnice, ki se dobe v predprobu pri vratarju na Univerzi.

(A. gis.)

OTIMLJU NAM KUĆE ZA ŠKOLE U KOJIMA ODNARODJUJU NAŠU DJECU

Vrbovo, marta 1935. — Fašističke vlasti nastoje da u svakom selu postave nekakvu školu za odnarođjivanje naše djece, pa su tako i kod nas osnovali dječji vrtić. Pošto u našem selu nema zato prikladne kuće nego samo jedna, kojoj je vlasnik Iljan Josip, uzeli mu ovu kuću i to bez ikakve naplate i oštećenja i u nju smjestili taj »asilo«. Svi roditelji moraju pod pretnjom globe pošiljati svoju djecu u ovaj »asilo«. Gledajući stanarine i oštete za svoju kuću Iljan se je obratio na našu općinu, ali ni na općini nije mogao dobiti ništa. Odgovorio mu je podoštad da neka šuti i da neka ne pita ništa, jer da i onako ona ona kuća njemu ne treba. Mi u ovim krajevima kako vidite, nismo gospodari svoje imovine.

ZAŠTO SE NE ORGANIZUJU?

Pišu nam: Već od prvih osnivanja naših emigrantskih Udruženja pa do dana današnjega kao jedna crvena nit provlače se u našem društvenom radu vrlo neugodne i nemile pojave. U svim centrima Jugoslavije gdje postoje naša Udruženja, ima jedan dio emigranata iz Julijske Krajine, koji se nisu ni do danas učlanili u naša Udruženja. Oni taj svoj postupak pravdaju sa raznim razlozima, to jest u najviše slučajeva, da prema položaju u službi ili u privatnom životu, a često puta zbog ličnih interesa, ne smiju biti članovi takvog Udruženja. Ti su razlozi za nas u najmanju ruku neopravdani, a da ih jače za sada ne žigosemo. Nama su mnogi takvi slučajevi poznati i razlozi su nam poznati. Razlozi su jedino slijedeći: »Opisrbljeni smo i osigurani materijalno, pa šta će nam ta Udruženja!«

Poznat nam je i onaj veliki dio onih nesvesnih naših zemljaka, od kojih nije naša nacionalna stvar ni ranije u Istri, Trstu i Gorici imala nikakve koristi, a koji se danas razmeću svojim nacionalizmom i iskorišćavaju svoje poreklo iz onih nesretnih zemalja u svoje materijalne ciljeve. Ali svi ovi, kad upadnu u neku nevolju, sa pravom traže od naših Udruženja pomoć i zaštitu, zaboravljajući pri tome svoju nemarnost u dužnostima prema porobljenoj braći.

Slučajevi, gdje pojedini emigranti nisu organizovani zbog siromaštva i nezaposlenosti, jesu donekle opravdani, ali i te razloge ne može se uzeti u obzir, jer svako Udruženje može u takvim slučajevima osloboditi pojedinog člana od plaćanja članarine.

Mi stoga ovime posljednji put apelujemo na sve sinove Istre, Trsta, Gorice i Zadra a nastanjene u današnjim granicama Jugoslavije, da svi bez izuzetka stupe u naše Organizacije, jer oglašuje li se i na ovaj naš apel, bit će im s naše strane u buduću uskraćena svaka pomoć i zaštita, a kad bude zato došlo vrijeme, tražit ćemo od njih, sa pravom, da nam polože račun o svojem djelovanju u emigraciji, za našu nacionalnu stvar. (Z)

»ČAKAVSKI STIHOVI« DRAGA GERVAISA

Donijeli smo već nekoliko puta laskave prikaze domaće i strane štampe o zbirci čakavskih stihova Draga Gervaisa. Ti prikazi nam najbolje svjedoče vrijednost te zbirke, a ujedno potvrđuju i ističu kulturnu snagu našega naroda pod Italijom.

Knjiga stoji za naše pretplatnike i za članove emigrantskih organizacija samo 10.— dinara, a sa poštarinom 12 dinara. U knjižarama se prodaje po 15 dinara. Knjigu se može naručiti u našoj administraciji — Zagreb, Masarykova 28 II kat.

OMLADINSKA SEKCIJA DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

U subotu dne 23 o. m. j. u 8 sati naveče održava Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu svoj redoviti članski sastanak. Predavat će jedan omladinac o »Jugoslavenskoj omladini prije rata«. Pozivaju se svi članovi i prijatelji da prisustvuju sastanku i predavanju. — Odbor.

NAŠI POKOJNIKI

V. goriški bolnici je umrl Vrtovec Alojz, posebnik doma iz Birso pri Rihemberku. Pokopali su ga 27 februara t. l. Pokojnik je bio značajan moć, priljubljen med domaćim in je »bil tudi več let zaporedoma občinski svetovalec občine Rihemberk. Najmočija v miru! Preostalim naše sožalje. (A g i s)

Našega priljubljenega tovariša in uglednega delavca Petra Božić-a, vicedirektora Prve Hrvatske Štedionice u Skoplju in njegovu družino je zadela težak udarec. Po kratki boleznij je neisprosna smrt iztrgala iz naročja obupanih starišev šestletnega sinčka Vladimira, ki je bil njihova največja radost in najlepša nada. Pogreba malarja Vladimira se je udeležilo veliko številu tukajšnjih uglednih meščanov, kar je najboljši dokaz splošnega spoštovanja, ki ga uživa naš g. Božić. Izrekamo teško prizadetim starišem naše globoko občuteno sožalje. — malemu Vladimiru pa naj bo izžnorsrbija s ta zemlja lahka.

ISTRANI ČE U ZAGREBU PODIĆI LAGINJIN DOM

Godina aktivnog rada zagrebačkog društva „Istre“

Na čelu društva je i dalje Ivan Stari

Zagreb, 20. marta. U nedjelju 17 o. m. j. održalo je društvo »Istra« u Zagrebu svoju XIII. glavnu godišnju skupštinu u dvorani »Kola«. Skupština je bila dobro posjećena. Na tu je skupštinu poslala Jugoslovenska Matica svoja predstavnika g. Micića, a »Jadranska Straža« g. Nikšića. I jedan i drugi su pozdravili skupštinu u ime svojih društava i naglasili su zajedničku ideju »Istre«, »Jugoslovenske Matice« i »Jadranske Straže«. Njihove tople riječi je skupština pozdravila odobravanjem. Skupštinu je otvorio g. Stari, predsjednik »Istre«. U pozdravnom govoru dotakao se smjernice našeg rada i pročitao spisak naših žrtava u Julijskoj Krajini.

Iza toga je dao riječ tajniku g. Ivešiću. G. Ivešić je u iscrpnom i lijepom izvještaju prikazao rad društva kroz prošlu godinu i dao je prikaz stanja našeg naroda pod Italijom s osvrtom na prošle događaje.

U svom izvještaju tajnik g. Ante Ivešić je rekao:

Društvo »Istra« u Zagrebu nije osnovano iz kampanilističkih pobuda drugarstva i okupljanja ljudi iz određenog predjela domovine već iz osjećaja dužnosti i odgovornosti pred našim narodom ovdje u slobodi i tamo u ropstvu. Slomom austrijske monarhije nije u Istri zamijenjena jedna vlast sa drugom već je nastao pravi slom u redovnom životu tamošnjeg našeg življa. Izbačeni iz kolotečine političkog, društvenog i socijalnog razvoja, postavljeni u inferiorni položaj našu su se ljudi sklonili onima, s kojima su istovjetni ne samo po krvi, jeziku, običajima, kulturnom razvoju, već i po istim osjećajima, svojoj braći u svoju slobodnu domovinu. Položaj Istarskih izbjeglica bio je više manje kod svih jednak: isti uzrok iseljavanja; isti način novog smještanja i uređenja položaja; isti osjećaj boli za nepravdom učinjenom mirom ugovorom. Isto paranje duše radi patnje svojih najbližih, koji su ostali bez moćni prepušteni na nemilost tuđinu. To je potaklo osnivače našeg društva da okupe Istrane nastanjene u Zagrebu u zajedničko kolo. Da međusobnim nastojanjima oiašaju stanje pojedinca i da kolektivnom napetošću slijede položaj onih, koji su ostali u Istri pa da u njihovo ime podignu po potrebi i svoj glas da se konačno učvrstaju u vjeri za pravedne zahtjeve narodne slobode i osnovnih načela demokracije. Društvo dakle ima socijalni, politički i kulturni karaktere.

Nastavlja zatim ovako: »Naša je pažnja uvijek uprta onima, koji najviše trpe, a to je naš seljak u Istri, Krasu i Gorickoj, pa ćemo se osvrnuti na događaje u tim krajevima i na muke što ih je naš tamošnji svijet imao da podnese u ovu godinu dana od zadnje naše glavne skupštine.«

(Taj dio izvještaja donosimo na posebnom mjestu našega lista).

Tajnik zatim podaje izvještaj o životu samog društva i rada u njemu. Kaže:

»Društvo nije prestalo da bude stjecišće svih emigranata, skoro neko nadležstvo onih, koji duhom žive u rodnom kraju, a nastanjeni su u Zagrebu. Zato se djelovanje u društvu nije ograničilo isključivo na svoje članove već na sve emigrante. Ono je odgovorno pred članstvom i pred javnošću. Sa takovom svojom dužnošću društveni je odbor obavljao povjerenu mu zadaću s ciljem, da koristi našoj nacionalnoj stvari, štiti pojedinca i emigraciju i čuva njezin ugled.«

»Redovite plenarne odborske sjednice držale su se svake sedmice, te su održane 52 odborske sjednice. Time je dana prilika i mogućnost da odborici budu u neprekidnom toku žive društvene i emigrantske djelatnosti i da vode računa o svakoj pojavi, koja se nas tiče. Posao je bio ogroman i težak i odbor koji je vršio sa ljubavlju, samoprijedorom i poštovanjem.

Društvo je sa svojim odbornicima sudjelovalo kod ovih prilika: 1) na komemoraciji pokojnom belgijskom kralju Albertu u kazalištu; 2) na zadušnicama za pokojnog profesora Mandića; 3) na zadušnicama pokojnog bana Lazine; 4) na priredbi »Istarski dane« u Sokolu III; 5) na priredbi »Jadranski dane« u Stenjevecu; 6) na jubilarnoj proslavi glumca Markovića; 7) na oblasnoj skupštini Jadranske straže u Celju; 8) na otkriću stave naraštaja Sokola III kojom je prilikom odbor prikupio društveni trak na naraštajski barjak; 9) na dočeku »okola i priredbama sokolskog sleta; 10) na kongresu Saveza u Mariboru; 11) na pomeni proboja Solunskog fronta; 12) na dočaku građana grada Zagreba na Oplenu; 13) na priredbi djakog interneta u kazalištu kao i na njihovim kućnim priredbama i 14) na priredbi ženske sekcije Jugoslovenske Matice u Glazbenom zavodu. Na festival Slavenkih pjesova u Ljubljani društvo je poslalo 4 para pjesača i 2 svirača za izvođenje istarskog narodnog plesa. Odmah iza konstituiranja odbora delegacija društva je posjetila bana g. dra Perovića i iznesla mu stanje emigranata u Zagrebu. Isto tako je delegacija odbora u zajednici sa Istarskim akademskim klubom posjetila novog bana g. dra Kostrenčevića čestitala mu na imenovanju i zamolila ga za interesiranje za naše ljude. Oduška radosti na svečanost zgrade naših zaslužnih emigranata dala je društvo oadašljanim pozdravnim brožjavama tako g. Josipu Krmpotiću prigodom 70 godišnjice života dru Mihajlu Abramčiću prigodom 50 godišnjice, banu dru Marušiću prigodom 50 godišnjice i čestitka prigodom imenovanja za ministra i dr. Dinku Pucnu prigodom imenovanja za bana dravske banovine.

Društveni je odbor posvećivao najveću brigu onima koji najviše stradavaju, tj. besposlenima i novim emigrantima. Premda živimo u teškim prilikama ipak je odbor uspio da ustrajnim nastojanjem namakne sredstava, iako ograničenih, da ublaži njihovu nevolju. U prvom redu se nastojalo, da dodju do kakve zarade besposleni bilo kod privatnika, bilo kod gradskog socijalnog odsjeka. Budući da su zaključkom gradskog vijeća o uposilvanju i zbrinjavanju samo završajnika, a od nezavršajnika samo oni, koji su više od 5 godina u Zagrebu to su time bili pogođeni najviše najpotrebniji emigranti. Da se ta mjera ne protegne striktno na emigrante odbor je izaslao deputaciju u aprilu 1934 godine gradskom načelniku g. dru. Krbeću, koji je pravilno shvatio položaj i dozvolio da se i mimo zaključka vijeća uposlju naši ljudi na radnjama u režiji socijalnog odsjeka. No uslijed sve težih prilika ove je zime gradsko vijeće ponovno naslao prijatelj zaključak i na nj uputilo gradski socijalni odsjek. Društvo je podnijelo novom gradskom načelniku Rudolfo Erberu predstavku i posjedila za delegaciju društva i zamolila da se zauzme za iznimni položaj naših ljudi. Budući da se radi obnove gradskog vijeća nije sastao odbor gradskog socijalnog odsjeka, to je predmet još u toku.

Kad se izradjivala nova Uredba o uposilvanju stranih radnika naše je društvo poslalo predstavku da se naši emigranti ne izjednače u tom postupku sa drugim strancima. Pozvalo je i ostale veće emigrantske organizacije da pošalju identičnu predstavku.

Premda nas ima u Jugoslaviji oko 70.000 i taj se broj neprestano povećava, to smo prepušteni sami sebi i svojoj pomoći ipak se nije pitanje istarskih emigranata rješavalo kao naročito pitanje veće državne i socijalne važnosti. Sada je podmaklo vrijeme i nisu nimalo naklone ekonomske i političke prilike, ali je društvo smatralo svojom dužnošću da upozori najkompetentnije na naše pitanje.

Zauzimajući našeg društva isposlovalo se, da se novi emigranti ne sprovajdu od granice do Zagreba policijskim putem i da se ne drže nekoliko dana u zatvoru već se saslušaju na granici i puštaju slobodni. Budući da su skoro svi bez sredstava to se isposlovalo da im Burza rada na Sušaku izda besplatno voznu kartu do mjesta kamo se upućuju.

Društvo je osim toga interveniralo za svoje članove i emigrante radi rješenja molbi za državljanstvo, dozvole uposlenja, prava boravka i svemogućih slučajeva na banskoj upravi, upravi policije, gradskom poglavarstvu kod vojnih vlasti, direkcije željeznica, sirotinjskog povjerenstva Burze rada, Radničke komore, u bolnicama, uprave radničkih kuća te kod privatnih ustanova, tvrtki i ličnosti. Isposlovalo se da molbi za dozvolu uposlenja ne moraju emigranti prilagati svjedodžbu vladanja, time se pristidjuje određena taksa. U društvenoj se kancelariji vodila prepiska sa Savezom i njegovim odsjecima: sa drugim emigrantskim društvima, sa vlastima, ustanovama i drugim institucijama i pojedinim emigrantima, sastavljale se molbe za državljanstvo, dozvole uposlenja i molbe na razna nadležstva, prijave stranih radnika, izdavala uvjerenja i preporuke, obavljali prevodi.

U društvu djeluju ovi odsjeci: 1) socijalni, 2) omladinski; 3) međusobna pomoć i 4) pjevački zbor. Ove će sekcije podati izvještaj o svom djelovanju. Bila je osnovana i društvena sekcija na Trešnjevci, ali radi materijalne nemogućnosti održavanja prostorija prestala je djelovati. Djelovala su dva posebna odbora: zabavni i prosvjetni. Zabavni odbor u zajednici sa istarskim učiteljima i Jugoslovenskom Maticom priredio je dne 23 decembra 1934 Božićnicu za našu djecu te tradicionalnu pusu zabavu 9 februara, koja je u materijalnom i moralnom pogledu vrlo dobro ispala. Prosvjetni je odbor održao sedam predavanja. Održao je jedno predavanje u Karlovcu a dva u ženskoj sekciji Jugoslovenske Matice. Dva puta u tjednu drži se večernji tečaj za radnike. Odboru je pošlo za rukom da se oslobodi vezani uložak od Jugoslovenske ujednjene banke fonda dr. Matka Lagine za gradnju »Istarskog doma. Obrazovao se posebni odbor za gradnju doma.

U toku godine istupila su iz društva dva člana a pristupilo je 117 novih. Društvo ima sada 670 članova. Osnovano je novo povjerenstvo društva u Čakovcu za tamošnje naše emigrante.

Bolesne siromašne članove liječio je besplatno dr. Alfred Sindik te društveni odborici dr. Just Pertot i dr. Dušan Jakac. Društvo im je zahvalno na pruženoj pomoći.

Još bi trebalo napomenuti mnogo pojava društvenog rada preko kojih trebamo preći radi vremena određenog drugim izvještajima i raspravama današnje skupštine. Ko pobliže prati dru-

štveni rad znađe to ili iz samo izvoda ili po vijestima u našem listu »Istra«.

Članstvo društva »Istra« sastoji se od članova različitih po naobrazbi, ekonomskom položaju, zanimanju, sposobnostima i nazorima. Radi toga i nije sadašnji odbor izvršio sve po nakanama i željama svakog pojedinca III skupine. Onima koji su svoje nakladne sugerirali društvu, koji su paoce i izvan odbora uzimali učešća u društvenom djelovanju i manifestacijama, te se uopće interesirali društvenim radom odbor je zahvalan, jer znađe, da sve vodi jedna misao: boljitak društva i ovađenje naše emigracije. Svi koji su si svijesni da samo od moćne i velike Jugoslavije možemo očekivati ostvarenje naših nastojanja nadju na području društva »Istre« područje za plodan rad.

Potom su dali izvještaj pročelnici društvenih sekcija: Stanko Žerjav o omladinskoj sekciji, Ante Ritoša o socijalnom odsjeku, Mato Milić o sekciji za međusobnu pomoć, Jure Prelac o pjevačkom zboru. Blagajnički izvještaj dao je blagajnik Josip Dobrila. Razvila se živahna debata te su izvještaji primljeni i odobreni.

Pošto je skupština jednoglasno dala razrješnicu upravnom i nadzornom odboru prešlo se odmah na izbor nove urave. Bila je samo jedna lista sa dosadašnjim pročelnikom g. Ivanom Starim na čelu. Ostaje skoro isti odbor koji je i dosada vodio društvo i to upravni odbor: Ivan Stari, Baf Fran, Božić Slavko, Černek Anton, Dobrila Josip, dr. Vladimir Goljvešek, Ante Ivešić, dr. Miran Kajlin, Josip Kirac, Petar Smolice, Vlado Jakov, Vižintin Željko, dr. Dušan Jakac, Zucco Nikola, Žerjav Stanko. U nadzorni odbor ušli su: Bačić Ivan, Macuka Matko, dr. Pertot Just, Velčić Nikola i Zović Ivan.

Kao zadnja tačka dnevnog reda bila je rasprava o ovlaštenju odbora za sklaapanje zajma u svrhu podignuća istarskog doma Matka Lagine. Društvo raspolaže sa 45.000 dinara pa bi novom akcijom za skupljanje doprinosa i sa eventualnim zajmom mogao da podigne barem skromni objekt u kom bi našli utočišta najbjeđniji emigranti. O tom pitanju se povelja živa debata, a na koncu je skupština ovlastila odbor da može podignuti zajam u iznosu od polovine skupljenih svote. »Domom Matka Lagine« upravljat će upravni odbor »Istre«.

VRLO USPJELO ISTARSKO VEČE U NOVOM SADU

Drugi nastup pjevačke sekcije i nastup diletanata športske sekcije Sport Kluba »Istra«

Novi Sad, marta 1935.

U nedjelju, dne 10. marta, priredilo je društvo »Istra« u Novom Sadu svoje II. Istarsko veče, koje je uspjelo iznad svakog očekivanja. Ovu priredbu organizovalo je društvo uz saradnju svojih sekcija, športske Sport Kluba »Istra«, i pjevačke sekcije. Priredba je održana u svima prostorijama restoracije »Jagie«, a bila je odlično posjećena ne samo od članova, već i od mnogobrojnih novosadjana, koji sa simpatijama prate rad i razvitak društva »Istra«. Program je bio vrlo iscrpan. Veče je otvorio potpredsjednik društva, koji se lijepim pozdravnim govorom zahvalio prisutnima na tako imponzantnom odzivu.

Iza toga je muški pjevački zbor otpjevao »Predobri Bože«, Himnu Istre od Bralše. Pjevački zbor je i ovoga puta imao lijepog uspjeha, jer je poslije svake otpjevanje pjesme, bio nagrađen oduševljenim aklamacijama. Otpjevano je nekoliko istarskih narodnih i umjetničkih pjesama, a nekoliko i slovenačkih, koje su se prisutnima osobito dopale.

I ovom prilikom su nastupila naša djeca, koja su vrlo lijepo recitala nekoliko pjesmica naših čakavskih lirčara Drage Gervaisa, Mate Balote i Vladimira Nazora.

Članovi Športskog Kluba »Istra« izveli su jednu uspjelu scenu, dok je gosp. Kolarski otpjevao solo ariju iz »Toske« uz pratnju gitare. Članovi su zatim otisvirali na sveopće zadovoljstvo nekoliko komada na havajskim gitarama.

IZ SEKCIJE ZA MEĐUSOBNU POMOĆ DRUŠTVA ISTRA.

U nedjelju dne 10 o. m. j. održan je prema pravilniku članski sastanak Sekcije za međusobnu pomoć, da se pročitaju i prihvate izvještaji za glavnu godišnju skupštinu društva »Istra« i da se izaberu dva člana upravnog odbora. Izabrani su g. Banić na mjesto g. Žerjale, koji je dao ostavku, te g. Semelić.

Na sastanku se debatiralo u glavnom oko pitanja zašto Sekcija ima tako malo članova i kako bi se pojačao interes za Sekciju među našim ljudima. U pogledu toga pao je predlog, da bi se uklinulo bolesničko i neuposleničko kolo, te da ostanu samo posmrtno kolo, pa je donesen zaključak da se poslije glavne god. skupštine »Istre« sazove članski sastanak Sekcije i da članovi sami o tome odluču.

Konačno je zamjenik pročelnika apelirao na članove da svaki dovede u Sekciju još barem jednog člana.

JOŠ IMA NAŠIH KALENDARA

Naš veliki »Jadranski kalendar« i džepni kalendar »Soča« još nisu rasprodani. Usprkos odličnih prikaza u cjelokupnoj štampi, gdje se isticalo kako su naši kalendari odlično uređeni, a ujedno i najjeftinije publikacije, nismo mogli da cijelu nakladu rasprodamo. Više puta smo isticali da smo udarili kalendara tako nisku cijenu samo radi toga što smo se nadali da ćemo svu nakladu rasprodati i tako pokriti troškove. Jer ako sve ne rasprodamo ogromni troško-

vi štampe neće moći da budu pokriveni. Radi toga apelujemo na sve emigrante da nam nastoje pomoći u našoj akciji i da rasprodaju preostalu nakladu. Kada bi svaki deseti emigrant prodao makar jedan kalendar, naklada bi bila raspačana i mi ne bi imali gubitka. Time bi svaki učinio i svoju patriotsku dužnost, jer potpomagati našu emigrantsku štampu je dužnost svakog svjesnog emigranta. »Jadranski kalendar« stoji samo 10.— dinara bez poštarine, a sa poštarinom 11.50 dinara. Ko naruči ujedno i naš džepni kalendar »Soča«, dobiva oba kalendara franko, t. j. mi plaćamo tada poštarinu. Oba kalendara stoje 18 dinara. U tih je 18 dinara uračunata tada i poštarina za oba kalendara, te prema tome dajemo oba kalendara za samih 15.— dinara jer nas košta poštarina i pakovanje 3.— dinara za oba kalendara.

U FOND „ISTRE“

Gržetić Josip, s. usl., Marenberg 10.—
U prošlom broju objavljeno: D 36.628.60
UKUPNO D 36.638.60